

Leren kinderen de Engelse taal door sociale media?

Marjolein Straten.

Studentnummer: 8910012

Christelijke Hogeschool Ede

Afstudeeronderzoek Leraar Basisonderwijs (Pabo)

Mei 2012

Afstudeerbegeleider: Jan Willem Chevalking

Inhoudsopgave

Inleiding	4
1. Hoe verloopt het taalverwervingsproces bij Nederlands als moedertaal op het gebied van klankperceptie / klankproductie, woordenschat en syntaxis?	6
1.1 Klankperceptie/klankproductie	7
Eerste levensjaar (prelinguale fase):	7
(1,6-9 jaar).....	7
1.2 Woordenschat	8
0 tot 1,6 jaar.....	8
1,6 tot 2,6 jaar.....	9
(2,6 tot 9 jaar)	9
2. Hoe verloopt de tweedetaalverwerving?	11
2.1 Het verloop van de tweedetaalverwerving.....	11
Factoren die de tweede-taalverwerving beïnvloeden.....	11
2.1.1. Leeftijd	11
2.1.2 Taalaanleg.....	12
2.1.3 Intelligentie	13
2.1.4 Persoonlijkheid en sociaal psychologische factoren.....	14
2.2 Hoe verloopt de ontwikkeling van klankperceptie/klankproductie bij een tweede taal?	14
2.3 Hoe verloopt de ontwikkeling van woordenschat bij een tweede taal?	16
2.3.1 Het leren van een woord in een tweede taal	17
2.4 Zijn er verschillen zichtbaar in taalverwerving van Engels als tweede taal en Nederlands als moedertaal?	19
3. Wat is er vanuit de literatuur al bekend over de invloed van media op klankperceptie/klankproductie en woordenschat bij tweedetaalverwerving?	21
3.1 Achtergrondinformatie en onderzoeken naar de invloed van media op taalverwerving.	22
3.2 Onderzoeken met betrekking op woordenschatverwerving door films en tv programma's.	23
3.2.1 Hoeveel vocabulaire is nodig om een tv-programma te begrijpen?	23
3.2.2 Welke onderzoeken zijn er gedaan naar het verwerven van vocabulaire door televisieprogramma's?.....	24
3.3 Welke onderzoeken zijn er gedaan naar het verwerven van een tweede taal door middel van muziek?	26
4 Onderzoeksopzet:	28
5 Resultaten van het praktijkonderzoek	29
6 Conclusie	37
7 Discussie	37
8 Aanbevelingen	39
9 Samenvatting.....	40
10 Literatuurlijst:	41

Bijlage 1: Enquête woordenschat	43
Bijlage 2: Peabody Picture Vocabulary Test	45
Bijlage 3: Phoneme recognition test.....	46
Bijlage 4: Resultaten PPVT Engels en PPVT Nederlands.....	47
Bijlage 5: Overzicht blootstelling aan media per week	48
Bijlage 6: Overzicht verschillende media	50

Inleiding

In Nederland is Engels sinds 1986 een verplicht vak op de basisschool, in de groepen 7 en 8. Het gaat hierbij om 80 tot 100 uren per jaar (Bodde-Alderlieste et al. 2002). De overheid heeft richtlijnen opgesteld voor deze lessen in de vorm van kerndoelen. In 2012 werd echter op ruim 700 scholen vroeg vreemdetalenonderwijs (vvto) aangeboden. Dit aantal blijft de komende jaren hoogstwaarschijnlijk toenemen (Europees Platform, 2013). Binnen deze scholen verschilt de leeftijd waarop gestart wordt met het aanbieden van de vreemde taal wel. Toch zijn er in Nederland veel scholen waar alleen in groep 7 en 8 aandacht besteed wordt aan de Engelse taal. Leerlingen krijgen tegenwoordig echter zo veel Engelse input in buitenschoolse situaties, dat ik mij afvroeg hoeveel Engelse kennis leerlingen in groep 6 hebben. Wellicht sluiten methodes, die gebruikt worden op scholen die strikt volgens de kerndoelen werken, niet meer aan op de beginsituatie leerlingen.

Op 9 september 2011 las ik in “Spits” een artikel over de invloed van games op jongeren.

‘Jongeren tussen de twaalf en vierentwintig jaar zijn overwegend positief over de effecten die gamen op hen heeft. Leren samenwerken, contact maken met jongeren over de hele wereld en een betere beheersing van het Engels gaan vooruit door het spelen van spelletjes op gameconsole of computer. (...) Dat blijkt onderzoek onder ruim 2.000 jongeren uit het 1V Jongerenpanel dat EenVandaag vandaag bekendmaakt. Van de ondervraagde jongeren speelt 87 procent games.’

Artikel in Spits (John Maes: Spits 9 sept. 2011).

Na het lezen van dit artikel mijn interesse gewekt. Hoe groot is de invloed van de media op de taalontwikkeling van kinderen?

Door middel van dit onderzoek, probeer ik meer zicht te verkrijgen op factoren die van invloed zijn op de Engelse woordenschat en fonologie van kinderen in het basisonderwijs. Mijn centrale onderzoeksvraag is:

In hoeverre zijn er niveauverschillen in de tweedetaalbeheersing waarneembaar, op de gebieden woordenschat en fonologie, tussen leerlingen die veel Engelse input hebben gekregen vanuit de media en leerlingen die weinig zijn blootgesteld aan media?

De indeling van dit afstudeeronderzoek ziet er als volgt uit:

In hoofdstuk 1 beschrijf ik de ontwikkeling van woordenschat en klankperceptie/klankproductie (fonologie) bij moedertaalverwerving. U krijgt hierdoor zicht op de taalkundige ontwikkelingen die mijn onderzoeksgroep doorlopen heeft, toen zij hun moedertaal aanleerden. In hoofdstuk 2 zoom ik in op de tweedetaalverwerving. Naast fonologie en woordenschat, zal ik dieper ingaan op factoren die van invloed zijn op de verwerving van een tweede taal. Ook worden verschillen tussen moedertaalverwerving en tweedetaalverwerving zichtbaar. In hoofdstuk 3 beschrijf ik wat er vanuit de literatuur al bekend is over de invloed van media op de verwerving van fonologie en woordenschat bij tweedetaalverwerving. Hierbij richt ik mij op tweedetaalverwerving door middel van internet, games, televisie en muziek. Hoofdstuk 4 beschrijft mijn onderzoeksopzet, waarin wordt uitgelegd hoe ik vanuit mijn literatuuronderzoek het praktijkonderzoek ga vormgeven. Vervolgens zoek ik in de praktijk uit, in welke mate leerlingen van groep 6 worden blootgesteld aan Engelse input in niet schoolse situaties en ga ik na hoe groot de huidige woordenschat en het vermogen om Engelse klanken te onderscheiden, van deze leerlingen is. Mijn onderzoeksresultaten vindt u in

hoofdstuk 5. De daarop volgende hoofdstukken bevatten achtereenvolgens de conclusie, discussie, aanbeveling en samenvatting. Tot slot kunt u mijn literatuurlijst raadplegen in het laatste hoofdstuk.

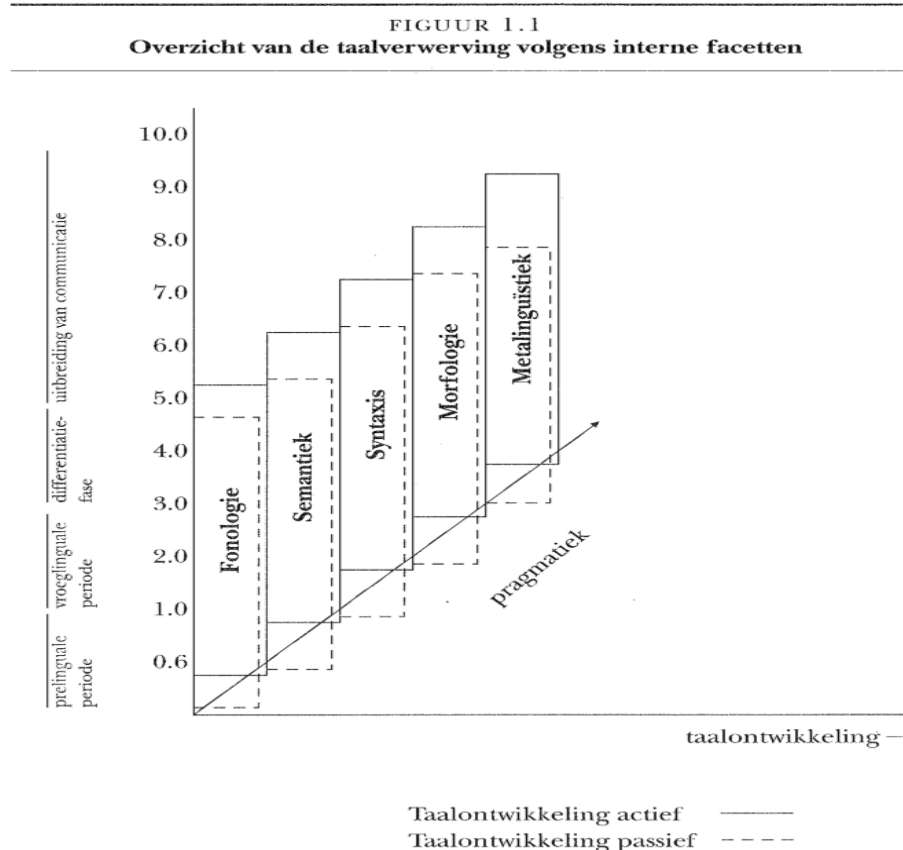
Ik hoop met dit onderzoek een bijdrage te kunnen leveren aan de ontwikkeling van het Engelse taalonderwijs in Nederland.

1. Hoe verloopt het taalverwervingsproces bij Nederlands als moedertaal op het gebied van klankperceptie / klankproductie, woordenschat en syntaxis?

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het taalverwervingsproces bij moedertaalvererving. Hoewel mijn onderzoek zich richt op tweedetaalvererving, vind ik het belangrijk om eerst een goed beeld te krijgen van de ontwikkeling van woordenschat, klankperceptie en klankproductie bij de moedertaal. Ik wil op de hoogte zijn van de linguïstische ontwikkelingen die leerlingen al doorgemaakt hebben toen zij hun moedertaal leerden, om zo een beter beeld te krijgen van de wijze waarop zij een tweede taal aanleren. Paragraaf 1.1 beschrijft de ontwikkeling van klankperceptie en klankproductie van kinderen van 0 tot 9 jaar oud. Daarnaast wordt beknopt weergegeven hoe basisscholen aandacht besteden aan dit gebied. Paragraaf 2.2 beschrijft de ontwikkeling van woordenschat evenals de wijze waarop scholen woordenschatontwikkeling stimuleren.

Binnen het taalverwervingsproces zijn verschillende perioden en fasen te onderscheiden met specifieke kenmerken. Deze worden bepaald op basis van het voorkomen van bepaalde kenmerken in het taalgebruik van het kind. De chronologische leeftijden die bij deze fasen gehanteerd worden, zijn te beschouwen als doorsnee leeftijden, die berusten op gemiddelden van data met een enorme spreiding. In onderstaand schema is duidelijk zichtbaar in welke volgorde de verschillende taalaspecten doorlopen worden gedurende de ontwikkelingsfasen. De volgorde van deze taalaspecten is vrijwel bij elk kind en in alle talen hetzelfde. Ik zal u informatie geven over de eerste drie taalaspecten (fonologie, semantiek en syntaxis) die kinderen verwerven, omdat deze de basis vormen van het taalverwervingsproces.

Overzicht van de taalvererving door: Gillis & Schaerlaekens, 2000.

1.1 Klankperceptie/klankproductie

Klankperceptie wordt veelal aangeduid met de term 'auditiële discriminatie' en heeft betrekking op het vermogen om klanken of klankverschillen in de tweede taal te kunnen onderscheiden. Onder klankproductie, verstaat men de klanken die een kind zelf produceert (Goorhuis-Brouwer, 2000).

Eerste levensjaar (prelinguale fase):

Al voor de geboorte is het gehoororgaan van de baby ontwikkeld. De baby heeft vanaf de geboorte de voorkeur om naar stemmen te luisteren, in het bijzonder naar de stem van zijn moeder. Huilen bij de geboorte is het bewijs dat het adem- en stelsysteem functioneert, een basisvoorwaarde voor alle verdere spraak (Goorhuis-Brouwer, 2005). In de daaropvolgende weken, huult het kind lange of korte perioden luid en krachtig, om zo signalen af te geven van pijn en honger. Klankproducties in deze periode zijn: eieieie (Gillis & Schaerlaekens, 2000). Na zes weken beginnen de kinderen selectief naar geluiden te luisteren. Het kind produceert reeksen onsamenhangende klanken, die ontstaan ten gevolge van onwillekeurige bewegingen van de tong, de lippen en het verhemelte (Goorhuis-Brouwer, 2005). De baby kijkt aandachtig naar het gezicht van de volwassene. Er wordt wederzijds gecommuniceerd via oogcontact, mimiek, gebaren, aanrakingen, reuk en smaak. Door het zuigen, worden de articulatieorganen getraind en worden deze krachtiger. Klankproducties in deze periode zijn: a-a en eu-eu (met nasale bijklank) (Gillis & Schaerlaekens, 2000).

Vanaf 4 maanden worden de ontspannen klanken gevarieerder en verschillen zij in toonhoogte, luidheid en duur. Deze variatie komt veelal voor in combinatie met geluiden als slikken, kwijlen, hikken en boeren. Het kind is in staat om medeklinkers en klanken te produceren die wij in het Nederlands niet kennen (Goorhuis-Brouwer, 2005; Beernink, et. al. 2006). Na zeven maanden begint de brabbelfase. Het kind herhaalt klankgroepen als mama en dada, maar produceert deze klanken zonder betekenis. Wanneer het kind gaat variëren binnen deze klankgroepen, klinkt dit voor volwassenen als de productie van lettergrepen.

In het eerste levensjaar kunnen baby's van enkele dagen oud de 't' en 'd' al onderscheiden (Goorhuis-Brouwer, 2005). Goede auditiële discriminatie vormt de basis voor de productieve fonologische ontwikkeling, maar het discrimineren van klanken is niet voldoende. Het kind moet leren welke klanken in de taal fonemen zijn en welke hoorbare klankverschillen er voor het klanksysteem niet toe doen (Gillis, 1995). In het eerste levensjaar wordt de herkenning van fonemen uit het eigen taalsysteem steeds meer versterkt en wordt de herkenning van klanken uit een ander taalsysteem gedoofd (Goorhuis-Brouwer, 2005). Het kind oefent met articulatie, zinsmelodie en klankstructuur van de taal. Het volgende fonologische proces dat plaatsvindt wordt reduplicatie genoemd. Het kind herhaalt lettergrepen met eventueel een klankwisseling: 'keke'(kijken), 'pele'(spelen) e.d. Het brabbelen gaat daarna over in betekenisvol taalgebruik (Beernink, et.al. 2006).

(1,6-9 jaar)

Doordat het spraakmechanisme nog niet voldoende ontwikkeld is, kan het kind bepaalde klankcombinaties nog niet uitspreken. Zo hebben kinderen nog moeite om twee medeklinkers achter elkaar uit te spreken. De klanken van het kind worden pas een woord, wanneer aan de volgende voorwaarden voldaan wordt: *'Het moet om een klankgroep gaan die tot de woordenschat van het Nederlands behoort. De klank moet de gebruikelijke betekenis hebben. Het moet verwijzen naar iets in de directe leefomgeving. Het moet een communicatieve functie hebben.'* (Gillis & Schaerlaekens, 2000)

Dat kinderen in hun actieve woordenschat vooral kiezen voor enkelvoudige woorden, is te verklaren aan de hand van de ontbrekende morfologische vaardigheden (het vermogen woorden correct te vervoegen en te verbuigen) en de beperkte fonologische vaardigheden. Over het algemeen kan gezegd worden dat de kinderen alle klinkers voor het tweede levensjaar verwerven en alle tweeklanken voor het derde levensjaar. Het kind kan de volgende medeklinkers aan het begin van een woord realiseren: p,t,m,n,j,k,s,h,s,b,f en v. Deze medeklinkers worden veelal weggelaten aan het einde van een woord (Gillis & Schaerlaekens, 2000).

Wanneer kinderen 2,6 tot 5 jaar oud zijn, is het groeiende fonologisch bewustzijn zichtbaar bij taalspellen. Kinderen gaan spontaan rijmen met fonemen als: rood-jood en zij-dij. Na hun derde levensjaar leren kinderen om de medeklinker aan het einde van woorden te benoemen en onbeklemde lettergrepen uit te spreken. Hierdoor leren zij om 'gekregen' te zeggen in plaats van kregen (Gillis & Schaerlaekens, 2000). Vanaf groep drie kunnen zij alle fonemen en de meest gangbare foneemclusters uit hun moedertaal produceren. De productie van deze fonemen kan nog articulatorische onvolmaaktheden vertonen door het wisselen van het melkgebit. In 2004 toonde Rik Elen aan, dat het fonologisch bewustzijn zich geleidelijk ontwikkelt tussen 3 en 9 jaar en rond het negende levensjaar stagneert (Elen, 2004).

Hoe wordt hier op school aandacht aan besteed?

In groep 1 wordt aandacht besteed aan het fonologisch bewustzijn, door te oefenen met nauwkeurig luisteren, bewustzijn van zinnen en woorden, rijmen en het bewustzijn van klankgroepen. Fonologische ontwikkeling betreft de klemtoon, de intonatie en het klanksysteem van een bepaalde taal (Elen, 2004 & Forrer, et al. 2008). Parallel aan deze oefeningen krijgen kinderen in groep 2 letters aangeboden. Kinderen leren letters aan te wijzen en te benoemen, woorden te bedenken met deze letters en letters te schrijven. Daarnaast richten zij hun aandacht op begin- eind- en middenklanken in woorden. De kinderen leren omgaan met auditieve synthese (klanken/klankstructuren samenvoegen tot een woord) en auditieve analyse (een klankgeheel verdelen in klanken/klankstructuren) (Beernink, et al. 2006). De leerlijnen binnen het taalbewustzijn, lopen van het oefenen van het fonologisch bewustzijn, naar het fonemisch bewustzijn (afzonderlijke klanken onderscheiden en manipuleren) en het oefenen van receptieve naar productieve activiteiten.

1.2 Woordenschat

In de *volgende paragrafen* ga ik dieper in op de ontwikkeling van woordenschat, bij het aanleren van Nederlands als moedertaal. Binnen het taalaspect woordenschat, worden verschillende perioden gehanteerd. Hieronder wordt per periode een overzicht gegeven van ontwikkelingen.

0 tot 1,6 jaar

De vroege woordenschat, is in Nederland onderzocht door Schaerlaekens (1977) Gillis (1984,1986) en Schlichting (1996). Uit deze onderzoeken blijkt dat in de vroege woordenschat, zelfstandige naamwoorden een dominante woordcategorie vormen. Men geeft aan dat zelfstandige naamwoorden meer gebruikt worden dan werkwoorden, omdat de naamwoorden onmiddellijk waarneembaar zijn. In het begin is het taalgebruik gebonden aan handelingen die in het leven van het kind plaatsvinden (Gillis 1986). Kinderen kunnen pas vanaf het einde van de éénwoordfase (1,5 jaar) verwijzen naar voorwerpen die niet binnen het gezichtsveld zijn. Naarmate de fase vordert, kan het kind eigenschappen koppelen aan voorwerpen (bijvoorbeeld koffie is heet). Daarnaast gebruiken de kinderen sociale uitdrukkingen als: bah, nee, dag en ja en werkwoorden als: eten,

slapen, drinken en bijwoorden als: uit, op en buiten (Goorhuis-Brouwer, 2005). Het kind ontdekt dat alles een naam heeft en oefent het benoemen van voorwerpen. Wanneer kinderen tussen de 50 en 100 woorden verworven hebben, beginnen ze vaak een woordenschatexplosie te vertonen (Gillis & Schaerlaekens, 2000).

1,6 tot 2,6 jaar

Als kinderen 1,6 jaar zijn, komen zij in de twee- en meerwoordfase. 95 procent van de Nederlandssprekende kinderen worden tweewoordcombinaties productief, tussen 1,6 en 2 jaar (Slichting, 1996). De kinderen kunnen woorden combineren in verschillende zinnen, los van stereotiepe uitdrukkingen als 'mag niet' en 'kan niet' etc. Een kind noemt eerst het belangrijkste woord (het onderwerp) en vervolgens een toevoeging daarvan (het gezegde) (Huizinga, 2005; Gillis & Schaerlaekens, 2000).

Bij het gebruik van woorden komt veelal overextensie voor. De kinderen kiezen één woord uit, dat ze te omvattend gebruiken. Ook komt het voor dat de kinderen precies het tegenovergestelde zeggen dan wat ze eigenlijk bedoelen (Gillis & Schaerlaekens, 2000). Aan het einde van het tweede levensjaar kent een kind ongeveer 500 woorden (Goorhuis-Brouwer, 2005). Dit zijn voornamelijk woorden met een duidelijk beschreven betekenis, zoals: zelfstandige naamwoorden, werkwoorden en bijvoeglijke naamwoorden. De meerwoordfase wordt dikwijls omschreven als de telegramfase, omdat de zinnen kort zijn (1 tot 4 woorden) en er weinig of geen functiewoorden gebruikt worden.

(2,6 tot 9 jaar)

Kinderen krijgen ruimtelijk inzicht en tijdsbesef waardoor zij werkwoordsvormen kunnen gebruiken. Wanneer kinderen 3 jaar zijn kunnen zij ongeveer 1000 woorden actief gebruiken. Ondanks de voortdurend groeiende woordenschat is het zo dat het kind dikwijls woorden tekort komt om uit te leggen wat hij bedoelt. Kinderen gebruiken dan vaak zelfbedachte woorden (neologismen) om zichzelf te verduidelijken. Deze woorden worden altijd gebruikt bij hetzelfde voorwerp of in dezelfde situatie (Goorhuis-Brouwer, 1997). Rond het negende levensjaar beheerst het kind de taal hetzelfde als een volwassene. Men schat de actieve woordenschat van kinderen van 5 en 6 jaar tussen de 3.000 en 4000 woorden en de passieve woordenschat tussen de 6.000, 8000 en soms zelfs tot 14.000 woorden. Aan het einde van het primair onderwijs moeten kinderen ongeveer vijftienduizend woorden kennen op passief niveau. De schattingen van de woordenschat van volwassenen lopen uiteen van 50.000 tot 100.000 woorden (Gillis & Schaerlaekens 2000; Huizinga, 2005).

Hoe wordt hier op school aandacht aan besteedt?

In het onderwijs wordt bij het aanleren van de moedertaal veelal gebruik gemaakt van het vierfasen model van Verhallen en Van der Nuft (Beernink, et al. 2006). Dit model bestaat uit de volgende fasen:

Fase	Lesverloop
Voorbewerken	Kinderen maken kennis met de aan te leren woorden. De voorkennis en de motivatie wordt geactiveerd. Leerlingen leren om de aan te leren woorden in een duidelijke context te plaatsen.
Semantiseren	De drie basisprincipes uitbeelden, uitleggen en uitbreiden staan centraal. De woordbetekenis wordt overgedragen. De leerkracht laat een voorwerp zien en ervaren, geeft een omschrijving en synoniemen, verwoordt essentiële kenmerken, gebruikt het woord in een zin en leert verwante woorden aan.

Consolideren	Inoefenen en inslijpen van de woordbetekenis.
Controleren	In deze fase wordt gecontroleerd of de kinderen de aangeleerde woorden begrijpen en kunnen toepassen.

Voor meer informatie over dit Vierfasen model verwijs ik u naar het boek Taaldidactiek (Beernink, et al. 2006).

2. Hoe verloopt de tweedetaalverwerving?

In het vorige hoofdstuk heeft u gelezen hoe een kind zijn moedertaal leert. In dit hoofdstuk zoom ik in op de taalverwerving van Engels als tweede taal. Zo worden verschillen tussen moedertaalverwerving en tweedetaalverwerving zichtbaar. Paragraaf 2.1. beschrijft factoren die de taalverwerving beïnvloeden, zoals intelligentie, leeftijd, taalaanleg en persoonlijke eigenschappen. Vervolgens wordt er in paragraaf 2.2 ingegaan op de ontwikkeling van klankperceptie en klankproductie bij tweedetaalverwerving. In paragraaf 2.3 wordt een algemene beschrijving van woordenschatontwikkeling bij tweedetaalverwerving gegeven. Daarnaast wordt stilgestaan bij de wijze waarop men een woord leert in een vreemde taal en wordt er een koppeling gemaakt met het onderwijs. Tot slot wordt er in paragraaf 2.4 een overzicht gegeven van verschillen die zichtbaar zijn tussen moedertaalverwerving en tweedetaalverwerving.

In studies over de verwerving van meer dan één taal wordt meestal onderscheid gemaakt tussen simultane en successieve taalverwerving. Bij simultane taalverwerving wordt vanaf het begin twee talen aangeboden. Successieve taalverwerving vindt plaats, wanneer de tweede taal geleerd wordt als de moedertaal al op een redelijk niveau verworven is (Appel & Vermeer, 1994). Men neemt aan dat het kind zich de basisstructuren van zijn moedertaal eigen gemaakt heeft, zodat de taalverwerving als het ware wordt overgedaan voor de vreemde taal. De tweedetaalverwerving is dan een bewust denk- en vertaalproces (Goorhuis-Brouwer, 2005). Mijn aandacht gaat uit naar de successieve taalverwerking, omdat dit aansluit bij mijn praktijkonderzoek.

2.1 Het verloop van de tweedetaalverwerving.

Iemand die een eerste taal leert, kan deze taal meestal volwaardig gebruiken, zeker op syntactisch niveau (de structuur van zinnen). Wanneer men een tweede taal leert, ligt de taalvaardigheid veelal onder het niveau van iemand die deze taal als moedertaal heeft. *‘Als je een andere taal leert dan je moedertaal, zeker als dat leren begint na de kritische leeftijd en vooral als het om een vreemde taal gaat, moet je er meer moeite voor doen’*, aldus Gillis & Schaerlaekens, 2000 en Goorhuis-Brouwer, 2005. In paragraaf 2.1.1 vindt u meer informatie over de kritische leeftijd die Goorhuis-Brouwer en Gillis & Schaerlaekens noemen.

Als iedereen in staat is om de eerste taal ongeveer even snel te leren en tot het zelfde niveau te komen, hoe komt het dan dat dit niet meer opgaat voor een tweede taal?

Factoren die de tweede-taalverwerving beïnvloeden

Er zijn verschillende redenen te bedenken waarom het zo zou zijn dat je een tweede of vreemde taal minder goed leert dan de moedertaal. Hieronder worden een aantal factoren genoemd die van invloed kunnen zijn op het aanleren van een tweede taal. Ik ga niet in op instructie en taalcontact, omdat deze factoren voor zichzelf spreken.

2.1.1. Leeftijd

De eerste taalverwerving begint vlak na de geboorte en verloopt via een vast patroon. Een tweede taal leert men op latere leeftijd. Zoals al eerder naar voren is gekomen, denkt men dat er een kritische leeftijd is voor het aanleren van een vreemde taal.

‘The Critical Period Hypothesis is the name given to the idea that young children can learn a second language particularly effectively before puberty because their brains are still able to use the mechanisms that assisted first language acquisition.’ (Cameron, 2001)

Personen die deze theorie aanhangen denken dat wanneer die leeftijd gepasseerd is, de kans klein is dat de tweede taal beheerst kan worden op moedertaalniveau (Lightbown & Spada, 1999; Ellis, 2008). Ik wil mij niet mengen in de discussie tussen het wel of niet bestaan van deze kritische periode, maar wil inzicht geven in de effecten van het vroeg aanleren van een vreemde taal.

Kinderen die op jonge leeftijd een tweede taal aanleren, hebben meer taalcontact met de vreemde taal dan wanneer er vanaf bijvoorbeeld een 10-jarige leeftijd een vreemde taal aangeboden wordt. Kinderen zijn nog in staat om het klanksysteem zo over te nemen dat zij zonder accent praten, terwijl dit voor kinderen in de pubertijd al zeer moeilijk is (Ellis, 2008). Het gaat hierbij met name om klanken die afwijken van de moedertaal (Appel & Vermeer, 1994). Toch toonden Moselle (1994) en Bongaerts (1999) aan dat er volwassen taalverwervers zijn, die op het gebied van uitspraak ook niet te onderscheiden waren van native speakers (Ellis, 2008). Aan het begin zullen oudere kinderen beter presteren bij het aanleren van een tweede taal. Het begrijpen en kunnen toepassen van grammatica kost jonge kinderen immers meer moeite, dan kinderen in de leeftijd van 12 jaar en ouder. Daardoor leren jonge kinderen een stuk trager dan middelbare scholieren (Cameron, 2001). Ellis (2008) geeft aan dat volwassenen een voorsprong hebben op jonge taalverwervers bij het aanleren van grammatica. *'They will eventually be overtaken by child learners who receive enough exposure to the l2. This is less likely to happen in instructional than in naturalistic settings because the critical amount of exposure is usually not available in the former.'* (Ellis, 2008) Dit kan erop wijzen dat het niet zozeer om een kritische periode gaat, maar dat een grotere blootstelling aan de taal zorgt voor een beter eindresultaat.

2.1.2 Taalaanleg

Het komt voor dat er bij leerlingen die min of meer gelijk zijn blootgesteld aan een vreemde taal, (grote) verschillen zichtbaar zijn in de taalbeheersing. Deze verschillen zouden kunnen worden verklaard, door een verschil in taalaanleg bij deze leerlingen. Wat is taalaanleg? Over het algemeen wordt gezegd dat de snelheid waarmee men een taal leert als indicatie genomen kan worden voor taalaanleg (InfoNu, 2012). Personen met taalaanleg leren een vreemde taal niet alleen sneller, maar ook gemakkelijker. Wanneer personen zonder taalaanleg een taal leren kunnen zij echter ook succesvol zijn. Het kost hen alleen meer moeite (Appel & Vermeer, 1994; Lightbown & Spada, 2008).

De bekendste test om taalaanleg te meten is de 'Modern Language Aptitude Test' (MLAT), ontworpen door John Carroll in 1959. Bij de test wordt er vanuit gegaan dat taalaanleg uit verschillende componenten bestaat (Lightbown & Spada, 2008). Zo wordt er gekeken naar:

1. *'vaardigheid in het herkennen, identificeren en onthouden van klanken;*
  2. *vaardigheid om grammaticale functies van woorden in verschillende contexten te herkennen;*
  3. *vaardigheid om linguïstische patronen uit nieuwe contexten af te leiden;*
  4. *vaardigheid om een groot aantal associaties in relatief korte tijd te leren.'*
- (Appel & Vermeer, 1994)

Een andere bekende test is de Pimsleur Language Aptitude Battery (PLAB) (Paul Pimsleur 1966). In de laatste versie van deze test werd gekeken naar de volgende punten: 'verbal ability, auditory ability, motivation and grade point average' (Lightbown & Spada, 2008; Wikipedia, 2012).

De test bestaat uit 6 onderdelen die hieronder beschreven zijn:

1. *'Grade Point Average. Calculates the student's grade point average in areas other than language learning;*
2. *Interest. Measures the student's interest in learning a foreign language and is a measure of motivation;*
3. *Vocabulary . Tests word knowledge in English and is a measure of verbal ability;*
4. *Language Analysis. Tests the student's ability to reason logically in terms of a foreign language and is another aspect of verbal ability;*
5. *Sound Discrimination. Tests the ability to learn new phonetic distinctions and to recognize them in different contexts and is a measure of auditory ability;*
6. *Sound-Symbol Association. Tests the ability to associate sounds with written symbols and is another measure of auditory ability.'* (Wikipedia, 2012)

Vertaling van bovenstaand citaat:

1. GPA (Grade Point Average). *'Het GPA is het gemiddeld cijfer, gewogen naar het aantal studiepunten, en vervolgens uitgedrukt in een waarde om academische prestaties van studenten goed weer te geven'* (Wikipedia, 2013). Dit onderdeel weergeeft de prestaties van een student op alle vakgebieden binnen de betreffende opleiding.
2. Interesse/motivatie. Dit onderdeel meet de interesse die een student heeft, in het leren van een vreemde taal en meet de mate van motivatie.
3. Woordenschat. Test de Engelse woordenschat. Aan de hand van deze gegevens kan nagegaan worden in welke mate een student zich uit kan drukken in de Engelse taal.
4. Test de vaardigheid van de leerling om logisch te redeneren als het gaat om een vreemde taal.
5. Auditieve discriminatie. Test de vaardigheid om klankverschillen te onderscheiden en ze te herkennen in verschillende contexten. Dit is een manier om auditieve vaardigheden te meten.
6. Auditieve analyse. Test het vermogen om klanken te associëren met geschreven symbolen. (Wikipedia, 2012)

Het Engels onderwijs is in de loop der tijd drastisch veranderd. Zo was Engels in de tijd dat de MLAT ontworpen was voornamelijk gericht op grammatica, luistervaardigheid aan de hand van audiofragmenten en woordenschat. In de afgelopen jaren ligt de nadruk meer op communicatie en productie van de vreemde taal. Mede hierdoor vonden onderzoekers en leerkrachten deze test in deze eeuw niet meer relevant. Toch waren er ook personen die dachten dat de test wel degelijk gebruikt kon worden, zelfs om communicatieve vaardigheden te testen (Lightbown & Spada, 2008). Zo bleek uit onderzoek van Ranta in 2002, dat kinderen die goed waren in analyseren van een vreemde taal, het best presteerden tijdens de Engelse lessen, terwijl grammatica hierbij nooit centraal stond. Tegenhangers gaven echter aan dat het beheersen van de vaardigheden die Carroll en Pimsleur noemen, niet direct zorgt voor goede prestaties, omdat deze voor een groot deel afhankelijk is van de wijze waarop de taal aangeboden wordt (Lightbown & Spada, 2008).

2.1.3 Intelligentie

Uit onderzoek van Genesee (1976) bleek dat er een zekere relatie is tussen de hoogte van iemands IQ en de mogelijkheid om een tweede taal te leren. Zo gaf hij aan dat personen met een hoger IQ, een grotere woordenschat hadden en beter presteerden met grammaticagebruik en leesvaardigheid. Dit

onderzoek toonde echter ook aan dat het IQ geen verschil uitmaakte in mondelinge vaardigheden (Lightbown & Spada, 2008).

2.1.4 Persoonlijkheid en sociaal psychologische factoren

De manier waarop het onderwijs wordt vormgegeven, is van invloed op ontwikkeling van de tweede-taalverwerving. De kwaliteit van de instructie, het materiaal, de continuïteit van het programma en de bekwaamheid van de leerkracht, zijn factoren die mede bepalen of het onderwijs succesvol is (Gidding, 2011). Daarnaast is het voor de motivatie van leerlingen belangrijk of zij beloond worden voor prestatie, door middel van cijfers of positieve feedback, dat zij de bruikbaarheid van de lesstof inzien en dat lessen interessant zijn (Appel & Vermeer, 1994). Zelfs als aan al de bovenstaande onderdelen voldaan wordt, kunnen gevoelens als angst, vermoeidheid en extreme spanningen ervoor zorgen dat men amper iets leert van de gegeven input (Lightbown & Spada, 2008).

Voorstanders van de kritische periode pleitten ervoor dat jonge kinderen meer bezig zijn met fonologie en dat zij hierdoor makkelijker in staat zijn om de taal uit te spreken als een moedertaal spreker (native speaker) (Cameron, 2001). Wanneer men op latere leeftijd een taal leert, kan het echter zo zijn dat men de tweede taal bewust niet als een native speaker wil beheersen. Leerlingen kunnen het Engels bijvoorbeeld overdreven vinden klinken en er daarom bewust voor kiezen om niet te klinken als een native speaker. Ook komt het voor dat men als doel heeft om zich alleen uit te kunnen drukken in de tweede taal. Hierbij is niet noodzakelijk om op jonge leeftijd een tweede taal aan te leren (Ellis, 2008).

Tegenwoordig is het voor leerlingen geen probleem om contacten te hebben met personen over de hele wereld. Naast Facebook en chatsites kunnen leerlingen tegenwoordig tijdens het spelen van games op bijvoorbeeld de Xbox, live praten met personen over de hele wereld. Engels is hierbij veelal de spreektaal. Wanneer leerlingen bijvoorbeeld het spel 'Call of Duty' spelen, hebben zij onderling contact met de spelers, omdat er alleen met samenwerken gewonnen kan worden. Daar dit spel via internet gespeeld wordt, kan het voorkomen dat een leerling in een team zit met Nederlanders, Amerikanen en bijvoorbeeld personen uit Australië. Aan de ene kant zou men kunnen stellen dat het communiceren met deze personen bijdraagt aan tweede-taalverwerving. Er zijn echter ook nadelen te bedenken. Leerlingen kunnen in contact komen met personen die het Engels niet goed beheersen, waardoor zij foutieve input ontvangen. Ook zullen de leerlingen zelf waarschijnlijk niet gecorrigeerd worden wanneer zij spreekfouten maken, doordat men het over het algemeen onbeleefd vindt om een ander te corrigeren (Lightbown & Spada, 2008).

2.2 Hoe verloopt de ontwikkeling van klankperceptie/klankproductie bij een tweede taal?

Bij het leren van een tweede taal heeft men in het begin veelal moeite met fonologie. Hoewel de beheersing van fonologie gaandeweg beter wordt, lukt het velen niet om de taal te beheersen als een moedertaalverwerver. Ondanks vele jaren scholing en input houden velen een accent over (Ellis, 2008).

In het vroege stadium van moedertaalverwerving vindt er een stille periode plaats, waarbij kinderen luisteren naar de taal, zonder zelf woorden te produceren. Deze periode is noodzakelijk om te ontdekken wat taal is en hoe taal gebruikt kan worden. Tijdens deze ontdekking ontwerpt de baby een systeem waarmee hij ongeveer vijftig woorden uit zijn omgeving kan oppikken en uitspreken. Als

dat basissysteem er eenmaal is, wordt het lexicon razendsnel met nieuwe woorden aangevuld (Gillis & Schaerlaekens, 2000). Bij successieve taalverwerking is deze stille periode in feite overbodig, omdat de taalverwerwers al weten hoe een taal gebruikt wordt. Toch is uit onderzoek gebleken dat zowel jonge kinderen als volwassenen soms een stille periode in lassen. Naar de oorzaak hiervan wordt nog gezocht (Ellis, 2008). Bij jonge kinderen die vroeg- vreemdetalenonderwijs (vvto) aangeboden krijgen wordt soms ingespeeld op deze periode, door gebruik te maken van 'Total Physical Response' (TPR). Bij deze manier van lesgeven wordt eerst de luistervaardigheid van leerlingen ontwikkeld. Een docent geeft hierbij opdrachten die hij zelf uitbeeldt, waarna de leerlingen hem na doen. In de eerste lessen spreken de leerlingen nog niet, maar na een aantal lessen beginnen de kinderen zelf Engels te produceren. De vreemde taal wordt zo spelenderwijs op dezelfde wijze aangeleerd als de moedertaal, waarbij het geleerde beter onthouden wordt, doordat meerdere zintuigen gebruikt worden (Taalleermethoden, 2012). Voor meer informatie over TPR verwijs ik u naar de volgende website: www.Taalleermethoden.nl

Productie van lettergrepen:

Lettergrepen kunnen gesloten of open zijn. Over het algemeen heeft men meer moeite met het produceren van gesloten lettergrepen (Ellis, 2008). Een lettergreep is gesloten als die eindigt op één of meer medeklinkers bijvoorbeeld *ver-huisd*. Een lettergreep is open, als die eindigt op een klinker of een tweeklank bijvoorbeeld *i-de-aal* of *sau-na* (Wikipedia, 2012). Wanneer men een tweede taal leert, worden er vaak strategieën gebruikt om de uitspraak van lettergrepen gemakkelijker te maken. Zo wordt de laatste medeklinker van een woord vaak niet uitgesproken, voegt men een medeklinker toe aan het eind van het woord of spreekt men de laatste letter anders uit (een d wordt bijvoorbeeld uitgesproken als een t) (Ellis, 2008).

Salto (1984) toonde in een onderzoek aan dat Vietnamese kinderen aan het begin van het onderzoek veel fouten maakten in het uitspreken van eindklanken. Tijdens het onderzoek maakten de kinderen gaandeweg minder fouten, terwijl de kinderen na 18 weken weer slechter presteerden. Hiermee toonde hij aan dat het leren van fonologie van een tweede taal bij Vietnamese kinderen geen lineair proces is, maar plaats vindt in een U-vorm. De kinderen pasten het fonologische systeem dat zij beheersten, toe op de vreemde taal. Waarschijnlijk gebeurt dit ook bij het Nederlands (Ellis, 2008). Abrahamsson (2003) gaf aan dat men de volgende stappen doorloopt bij het leren van een tweede taal:

1. *'laatste letter wordt weggelaten;*
2. *toevoegen van een extra medeklinker aan het eind van een woord;*
3. *kenmerk wordt gewijzigd (er wordt een letter anders uitgesproken;*
4. *correcte uitspraak.'* (Rod, 2008)

Niet iedereen doorloopt deze stappen in hetzelfde tempo. De eerder genoemde U-vorm kan als volgt verklaard worden: aan het begin letten de taalverwerwers nauwkeurig op de productie van woorden, zodra zij zich op hun spreekvaardigheid richtten, neemt de hoeveelheid fouten die zij maken toe. Pas wanneer zij voldoende kennis van het woord en de klanken hebben, kan er weer aandacht geschonken worden aan de correcte uitspraak (Ellis, 2008).

Een morfeem is een deel van een woord met een eigen betekenis. In het woord *katjes* zegt het gedeelte 'je', bijvoorbeeld iets over de grootte van de kat en de 's', dat het om meerdere beesten

gaat. Het aanleren van deze morfemen gaat zowel in de moedertaal als de tweede taal hetzelfde (Ellis, 2008).

2.3 Hoe verloopt de ontwikkeling van woordenschat bij een tweede taal?

Er zijn vele onderzoeken gedaan met betrekking op tweedetaalverwerving. Zo zijn er onderzoeken gedaan naar receptieve en productieve kennis, verschillen tussen expliciet en impliciet leren, de invloed van woordenschat op het beheersingsniveau van de vreemde taal, de mate waarin het herhalen van woorden belangrijk is en welke strategieën geschikt zijn om een taal aan te leren (Ellis, 2008). Opvallend is echter dat er voor tweede-taalverwervers nog geen exacte beschrijving van de ontwikkeling van woordenschat te vinden is. Dit komt mede, doordat men het niet eens wordt over de eisen waaraan voldaan moet worden om een woord te kennen. Personen kunnen misschien veel woorden herkennen, maar wanneer beheerst men alle aspecten van een woord en hoe kun je dit vaststellen? Meer hierover vindt u in paragraaf 2.3.1.

Om vast te stellen hoe groot iemands woordenschat is hebben Laufer en Nation in 1995 de 'Productive Vocabulary Level Test' ontworpen. Hierbij werd gekeken naar drie dimensies van beheersing:

1. *'the partial to precise understanding continuum. (only vaguely or clearly understood);*
2. *depth of knowledge. (the extent to which the learner had acquired various properties of the word such as syntactical function);*
3. *the receptive-productive continuum. (understand and able to produce the word).'*
(Ellis, 2008: 100)

Vertaling van bovenstaand citaat:

1. *De mate waarin een woord herkend wordt. Kent de persoon het begrip vaag of kent hij meerdere betekenissen van het woord;*
2. *test de mate waarin de leerling verschillende eigenschappen van het woord eigen heeft gemaakt zoals syntactische functies;*
3. *is de persoon in staat om een gesproken woord (receptief) te begrijpen en kan de persoon dit woord zelf ook produceren (productief).*

Op deze test werd commentaar geleverd, omdat niet zichtbaar werd hoe de geleerde woorden zich verhouden ten opzichte van de al aanwezige woorden in het mentale lexicon van proefpersonen. Een ander instrument waarmee de woordenschat gemeten werd was de 'Vocabulary Knowledge Scale' van Paribahkt en Wesche (1993). Hierbij werden woorden ingedeeld in de volgende beheersingsniveaus: het woord is onbekend, het woord is bekend maar de betekenis ontbreekt, er kan een correct synoniem gegeven worden, het woord wordt beheerst met goede semantiek, het woord wordt met goede semantiek en in de juiste grammaticale volgorde toegepast in een zin (Ellis, 2008). Met deze methode was het echter onmogelijk om de receptieve kennis te meten. U begrijpt dat het hierdoor onmogelijk is om de woordenschatontwikkeling op dezelfde wijze te beschrijven als ik gedaan heb bij de eerste-taalverwerving.

Net als bij de moedertaalverwerving, verloopt de verwerving van een tweede taal in stappen. Het meest opvallende verschil in de taalontwikkeling, is dat tweede-taalverwervers de brabbelfase

overslaan en meteen woorden beginnen te gebruiken. Het aanleren van de eerste 50 woorden in de moedertaal duurt lang, omdat een baby eerst moet ontdekken wat taal is. In vergelijking met moedertaalverwervers, breiden tweede-taalverwervers daardoor veel sneller hun mentale lexicon uit (Appel & Vermeer, 1994, Goorhuis-Brouwer, 2005).

De eerst geleerde woorden, zijn doorgaans woorden die veel voorkomen in het dagelijks taalgebruik, waaronder veel functiewoorden (telwoorden, inhoudswoorden en bijwoorden) (Appel & Vermeer, 1994). Zoals u in hoofdstuk 1 heeft kunnen lezen, komt bij kinderen overextensie voor. Uit onderzoek van Singleton (1999), bleek dat dit bij een tweede taal niet voorkomt. Voorzetsels, persoonlijke voornaamwoorden en zelfstandige naamwoorden worden bij de moedertaal verworven als kinderen tussen de 2,6 en 3,5 jaar oud zijn. Bij tweedetaalverwerving is hier minder tijd voor nodig (Ellis, 2008). Aan het begin gebruikt men korte zinnen. De ontwikkeling naar complexere zinnen gaat veel sneller dan bij jonge kinderen. Het leren van nieuwe woorden is bij tweedetaalverwerving vaak het grootste probleem. Bij veel woorden die het kind al kent, is er geen eenduidige betekenis in de vreemde taal. Doordat het tempo veel lager ligt dan bij de moedertaalverwerving, is de woordenschat veel kleiner dan personen die deze taal als moedertaal heeft (Cameron, 2001).

Binnen de Engelse taal komen ongeveer 54.000 woordfamilies voor (Nation and Waring 1997; Lightbown & Spada, 2008). Niemand kent al deze woorden, maar gemiddeld kent een volwassene van 18 jaar 20.000 woorden. Wanneer een student is afgestudeerd, is dit veelal 37.000 woorden. Nation en Waring geven aan dat kinderen die een tweede taal leren, ongeveer 500 woorden per jaar leren wanneer er regelmatig les wordt gegeven in deze taal.

2.3.1 Het leren van een woord in een tweede taal

De eerste stap om een woord te leren is het kunnen herkennen van het woord. Veel woordconcepten zijn voor tweedetaalverwervers reeds bekend, waardoor vooral de bijbehorende namen/woordvormen uit de tweede taal moeten worden geleerd. Het letterlijk vertalen van een woord vanuit de ene naar de andere taal is bijna nooit voldoende. In de tweede taal moeten vaak nieuwe conceptkoppelingen en zelfs geheel nieuwe concepten geleerd worden (Schaerlaekens 2000). Deze concepten kunnen in verschillende culturen een verschillende betekenisinhoud hebben. Zo kan een Nederlander bij het Engelse woord 'pig' denken aan een lekker stuk vlees, terwijl een Turk bij dit woord aan een onrein dier denkt.

Het leren van nieuwe woorden is een cyclisch proces. Als kinderen een woord kennen, wordt de kennis van dit woord steeds verder uitgebreid, wanneer het woord in verschillende contexten aan bod komt. Het kind moet het woord eerst kennen, voordat hij dit woord ook kan toepassen in zinnen. Aanvankelijk is er bij tweedetaalverwervers nog geen sprake van verbuigingen of vervoegingen van woorden. De volgorde waarin woorden staan en de intonatie, bepalen grotendeels de betekenis van de zin (Cameron 2001, Huizinga 2005). In de loop der tijd worden de zinnen van de tweedetaalverwervers langer en daarmee ook complexer.

In het volgende overzicht van Cameron (2001) ziet u over welke kennis een taalverwerver volgens haar moet beschikken om woorden te kunnen leren.

<i>Type of knowledge</i>	<i>what is involved</i>	<i>example</i>
Receptive knowledge: aural / decoding	to understand it when it is spoken / written	
memory	to recall it when needed	
conceptual knowledge	to use it with the correct meaning	not confusing <i>protractor</i> with <i>compasses</i>
knowledge of the spoken form: phonological knowledge	to hear the word and to pronounce it acceptably, on its own, and in phrases and sentences	to hear and produce the endings of verb forms, such as the /n/ sound at the end of <i>undertaken</i>
grammatical knowledge	to use it in a grammatically accurate way; to know grammatical connections with other words	<i>she sang very well</i> not * <i>she sang very good</i> ; to know that <i>is</i> and <i>be</i> are parts of the same verb
collocational knowledge	to know which other words can be used with it	<i>a beautiful view</i> not * <i>a good-looking view</i>
orthographic knowledge	to spell it correctly	<i>protractor</i> not * <i>protracter</i>
pragmatic knowledge, knowledge of style and register	to use it in the right situation	<i>would you like a drink?</i> is more appropriate in a formal or semi-formal situation than <i>what can I get you?</i>
connotational knowledge	to know its positive and negative associations, to know its associations with related words	to know that <i>slim</i> has positive connotations, when used about a person, whereas <i>skinny</i> is negative
metalinguistic knowledge	to know explicitly about the word, e.g. its grammatical properties	to know that <i>protractor</i> is a <i>noun</i> ; to know that <i>pro</i> is a <i>prefix</i>

Tabel 1, L. Cameron 2001

In paragraaf 2.3.1 is naar voren gekomen dat men het niet eens kan worden over de eisen waaraan voldaan moet worden om te kunnen spreken van woordkennis. Tabel 1 (pagina 17) is een goede onderbouwing van deze discussie. Zoals u ziet zijn er veel verschillende aspecten waarnaar gekeken kan worden. In mijn praktijkonderzoek zal ik gebruik maken van de 'Peabody Picture Vocabulary Test.' Door middel van deze test kan ik uiteraard niet alle punten uit het bovenstaande schema nagaan. Deze test richt zich op receptieve kennis van het woord, zodat ik een inschatting kan maken van de receptieve woordenschat van leerlingen. Zo kan wellicht leerrendement door middel van media zichtbaar worden gemaakt.

2.4 Zijn er verschillen zichtbaar in taalverwerving van Engels als tweede taal en Nederlands als moedertaal?

Zoals u heeft gelezen zijn er verschillen zichtbaar in het aanleren van de moedertaal en de tweede taal. Hieronder ziet u een overzicht van de verschillen in taalverwerving van de moedertaal en een tweede taal.

Moment van aanvang	De moedertaal leert men direct na de geboorte. Een tweede taal kan men op vrijwel ieder moment aanleren (Gillis en Schaerlaekens 2000; Huizinga 2005; Goorhuis-Brouwer, 2005).
De leersituatie	Het verwerven van de eerste taal verloopt natuurlijk, onbewust en vanzelfsprekend. De tweede taalverwerving verloopt vrijwel altijd bewust en gestructureerd. Ook zijn er grotere verschillen waarneembaar in het tempo waarin iemand een tweede taal leert. Tevens kunnen kinderen in de moedertaal veelal grammaticale regels van een taal toepassen en uitleggen, terwijl dit voor tweede-taalverwervers vaak lastig is (Gillis & Schaerlaekens, 2000; Huizinga, 2005; Ellis, 2008).
Eindniveau	Iemand die een eerste taal leert wordt meestal een volwaardig gebruiker van deze taal. In de moedertaal kan men grammaticaal correcte zinnen produceren, terwijl dit in de tweede taal niet altijd het geval is. Het uiteindelijk behaalde niveau in de tweede taal (afhankelijk van de aanvangsleeftijd) is vaak minder hoog dan het niveau van een moedertaalspreker. Ook komt het zeer weinig voor dat een moedertaalspreker faalt in het beheersen van de moedertaal, terwijl dit niet uitzonderlijk is voor het aanleren van een vreemde taal (Gillis & Schaerlaekens, 2000; Huizinga, 2005; Ellis, 2008).
Onderlinge variatie	Zoals in hoofdstuk 1 beschreven is, leert iedereen in ongeveer het zelfde tempo zijn moedertaal. Bij het leren van een tweede taal, zijn er echter grote verschillen zichtbaar in de snelheid waarmee een taal geleerd wordt en het eindresultaat dat men hiermee bereikt. Ook is het zo dat de beheersing van de moedertaal geleidelijk aan beter wordt, zonder tussentijds slechter te presteren. Bij een tweede taal komt het voor, dat men tussentijds minder goed presteert of zelfs afzakt naar eerdere periodes van de ontwikkeling (Ellis, 2008).

Cognitieve ontwikkeling	Bij de eerste taalverwerving zijn de cognitieve, de motorische- en de sociaal-emotionele ontwikkeling in sterke mate met elkaar verbonden. De verschillende gebieden staan met elkaar in verbinding tijdens het aanleren van de moedertaal, terwijl de cognitieve ontwikkeling bij het aanleren van een tweede taal grotendeels voltooid is. (Gillis & Schaerlaekens, 2000; Huizinga, 2005; Goorhuis-Brouwer, 2005).
Doelen	Een moedertaal leert men automatisch om zich hiermee te kunnen redden in het dagelijks leven. Een moedertaal wil men over het algemeen perfect beheersen. Veel tweede-taalverwervers streven niet de perfecte beheersing van de vreemde taal na. In tegenstelling tot moedertaalverwervers vinden zij het niet erg om fouten te maken, maar gaat hun zorg uit naar het vloeiend kunnen spreken van de taal (Ellis, 2008). Als tweede-taalverwerver wordt men in het dagelijks leven ook minder afgerekend op taalfouten dan wanneer men een moedertaal spreekt.
Motivatie	Een moedertaal leert men automatisch in het dagelijks leven. Hierbij speelt motivatie in feite geen rol. Bij het aanleren van een tweede taal heeft motivatie een grote invloed op het uiteindelijke beheersingsniveau (Ellis, 2008).

3. Wat is er vanuit de literatuur al bekend over de invloed van media op klankperceptie/ klankproductie en woordenschat bij tweedetaalverwerving?

In hoofdstuk 1 en 2 heeft u gezien, hoe de ontwikkeling van woordenschat en fonologie verloopt bij de moedertaal- en tweedetaalverwerving. Om mijn onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, is het van belang om na te gaan welke onderzoeken er gedaan zijn naar tweedetaalverwerving door media. In dit hoofdstuk staat de invloed van media op fonologie en woordenschat bij tweedetaalverwerving centraal. Paragraaf 3.1 beschrijft achtergrondinformatie en onderzoeken naar de invloed van media op woordenschatverwerving, klankproductie en klankperceptie. In paragraaf 3.2 wordt beschreven welke onderzoeken er zijn gedaan naar woordenschatverwerving in een vreemde taal, door middel van films en tv programma's. Paragraaf 3.3 beschrijft onderzoeken met betrekking op tweedetaalverwerving door muziek. Hierbij wordt stilgestaan bij woordenschatverwerving en klankperceptie.

Buiten school verwerven kinderen vooral luistervaardigheid. Kinderen luisteren naar de tekst van Engelstalige muzieknummers, om zo mee te kunnen zingen. Het kind leert zo de klanken van de vreemde taal te imiteren. Daarnaast zijn er tegenwoordig vrijwel de hele dag tv-series, reclames en documentaires te zien waarbij Engels de voertaal is. Hoewel kinderen veelal letten op de Nederlandstalige ondertiteling, krijgen zij onbewust input van de Engelse taal. 'Er is sprake van een rijk, betekenisvol klankaanbod, waarvan het maar de vraag is wat ermee gedaan wordt en wat de kinderen ervan begrijpen.' (Bodde-Alderlieste, et al. 2002).

Kinderen moeten Engelse termen kennen wanneer zij een computer moeten bedienen of willen gamen op hun Wii, Playstation, Xbox en dergelijke. De tijd die kinderen aan games besteden zorgt vrijwel altijd voor enige Engelse input. Deze input wordt veroorzaakt doordat minder dan één procent van het de computerspellen in Nederland vertaald wordt naar de Nederlandse taal (Bijlsma, 2007)¹. Veelal worden de acties die de gamer moet ondernemen ook ondersteund door afbeeldingen, zodat handelingen snel begrepen worden.

Naast dit receptieve aanbod, komt het zelf produceren van het Engels in reële communicatieve gebruikssituaties ook voor bij het gebruik van sociale media als chatten, Facebook en Twitter. In Nederland richten ook tv-programma's voor jonge kinderen zich op de Engelse taal. Zo zijn er programma's als 'Dora' en 'Engels met raaf'.

De voorkennis van leerlingen in het basisonderwijs is gevarieerd en afhankelijk van de volgende factoren:

- Het aantal uren tv-kijken;
- de vraag of leerlingen veel naar Engelse muziek luisteren;
- de vraag of ze in een stad wonen, want daar vind je meer Engelstalige opschriften en winkels dan in een dorp;
- de vakantiegewoonten van een gezin;
- het sociaal-cultureel klimaat van een gezin.

---

¹ Bijlsma, J. *Teamonderwijs*. Kan het onderwijs om games heen? (juni 2007). Geraadpleegd op 29-03-2012. Beschikbaar via: http://www.teamonderwijs.nl/download/actualiteit/Kan_het_onderwijs_om_games_heen.pdf

3.1 Achtergrondinformatie en onderzoeken naar de invloed van media op taalverwerving.

De Nederlandse taal zelf, heeft in de loop der jaren veel woorden uit het Engels overgenomen. Vanaf de 19de eeuw begon men in het Nederlands, Engelse vaktermen over te nemen in de politiek, de economie, de industrie en de sportwereld. De belangrijkste groei aan Engelse woorden of vaktermen in de Nederlandse taal is te danken aan de computertechnologie en de audioapparatuur (Janssens et al. 2005). Het spreken van twee talen wordt met het groeien van de communicatiewereld steeds meer gezien als een must. Bilingualen, vooral degenen die Engels en Duits spreken, zijn steeds belangrijker geworden op de Nederlandse arbeidsmarkt. Daarnaast gebruiken winkels tegenwoordig vaak Engelse termen, om producten te beschrijven en zorgt het gebruik van internet en games voor een groot Engelstalig aanbod in Nederland.

Doordat jongeren tegenwoordig meer te maken hebben met nieuwe media, zijn er verschillende onderzoeken gedaan naar eventuele effecten van media op de ontwikkeling van kinderen. Deze onderzoeken richten zich voornamelijk op inzicht, identiteitsvorming, opvoeding en sociaal gedrag. Zo is gebleken dat het spelen van games de volgende vaardigheden en competenties kan stimuleren: Engelse woordenschat, sociaal gedrag, probleemoplossend vermogen, samenwerken, opbouwen van strategisch inzicht, fysieke vaardigheden zoals danspassen, reflecteren, actief en kritisch nadenken en dergelijke (Groenendijk, oktober 2006)².

Uit onderzoek naar mediagebruik onder jongeren is gebleken dat 99% van de jongeren in de leeftijd 12 tot 18 jaar, in het bezit is van een computer (Qrius, 2005). Ongeveer 96% hiervan heeft ook toegang tot internet. F. Olland geeft aan dat 70% van de kinderen tussen 12 en 16 jaar zelf een PC(of laptop) op de eigen kamer heeft.³ Qrius geeft aan dat deze jongeren op internet de volgende dingen ondernemen: mailen, chatten, gericht websites te bezoeken, online games te spelen, muziek te downloaden, informatie op te zoeken voor school, dingen te kopen, radio te beluisteren en nieuwssites te bekijken. Voor dit onderzoek zijn 3975 kinderen en jongeren van 6 t/m 29 jaar ondervraagd. Ik richt mij op de uitkomsten van de groep van 6 tot 14 jaar (Qrius, 2005).

Tabel onderzoek: Jongeren 2005.(Derksen)

Mediumgebruik	6-11 jr	12-14 jr
TV	99%	98%
Radio	65%	77%
Tijdschriften	47%	67%
Dagbladen	16%	41%
Internet	71%	96%
Games	77%	73%
Mobiele telefoon	15%	50%
Bioscoop	16%	27%

De uitslagen met betrekking op internet, zijn gemaakt op basis van het minimale gebruik van een keer per week. Vergeleken met 2003, maken kinderen en jongeren intensiever gebruik van internet. Zo gebruikten 38 procent van de kinderen van 6 t/m 11 jaar minimaal een keer per week het internet. In 2005 is dit percentage gestegen naar 71 procent. Bij de groep van 12-14 jaar is dit percentage van 82 procent gestegen naar 96 procent. Ook is het gebruik van games op consoles en computers toegenomen onder 6-14 jarigen. Er worden voornamelijk online games gespeeld.

Ook uit een steekproef van F. Olland in 2006, bleek dat kinderen tussen de 12 en 16 jaar dagelijks meer dan 7 uur aan media consumeren. Onder deze media vallen internet, tv en het gebruik van mobiele telefoons.

² Bijlsma, J. *Teamonderwijs*. Kan het onderwijs om games heen? (juni 2007). Geraadpleegd op 29-03-2012. Beschikbaar via: http://www.teamonderwijs.nl/download/actualiteit/Kan_het_onderwijs_om_games_heen.pdf

³ Olland, F. *Stichting Reklame Rakkers*. Vrijheid, blijheid? Jongeren, opvoeders en media. (2006) Geraadpleegd op 01-04-2012. Beschikbaar via: <http://www.mediarakkers.nl/images/stories/pdf/1173722352.pdf>

Esther Nuhaan heeft in 2009 onderzoek gedaan naar de invloed die de media heeft op de taalbeheersing van kinderen in groep 6,7 en 8.

groep	televisie	Games	Internet	gemiddeld aantal uren
6	3 uur, 14 minuten	3 uur, 17 minuten	1 uur 35 minuten	8 uur en 6 minuten
7	4 uur, 47 minuten	4 uur, 25 minuten	4 uur, 25 minuten	13 uur en 37 minuten
8	5 uur, 21 minuten	5 uur, 3 minuten	2 uur, 34 minuten	12 uur en 58 minuten

Tabel 1: Gegevens basisschool “De Fontein” te Barneveld door Esther Nuhaan

Uit deze gegevens bleek dat de meeste Engelse input verkregen werd via games en televisie. Bij televisie moet echter benadrukt worden dat het voornamelijk om fonologische input gaat, doordat leerlingen veelal de Nederlandse ondertiteling lezen en de Engelse klanken enkel horen. Op school wordt er in de bovenbouw veelal 1 a 2 uur per week besteed aan de Engelse taal. Zo is zichtbaar dat kinderen buiten school, vier keer zoveel input krijgen als op school. Uiteraard is de vraag of deze input ook daadwerkelijk bijdraagt aan het niveau van leerlingen. In mijn praktijkonderzoek zal ik nagaan in welke mate leerlingen van groep 6 de Engelse taal beheersen. Deze groep heeft enkel input verkregen via buitenschoolse input.

In groep 6 van basisschool “De Fontein” te Barneveld ligt de gemiddelde ruwe score op 52,4 (Nuhaan, 2009). De jongens zijn in deze groep sterker dan de meisjes. Esther gaf aan dat de jongens uit deze groep meer naar Engelstalige media kijken. In groep 6 was er één kind dat tot het einde van de test kwam. De test was gemaakt tot en met set 11 en hij had nog een set hoger kunnen scoren. Voor de rest van de kinderen geldt dat ze binnen 11 sets klaar waren. Uit het onderzoek van Esther Nuhaan bleek, dat er duidelijk verschil te zien is tussen groep 6 en groep 7/8 waar ze wel Engels op school krijgen. Zo toonde zij aan dat de Engelse lessen invloed hebben op de lexicale leeftijd van leerlingen. De invloed van media op deze lexicale leeftijd is zo echter nog niet verduidelijkt.

Uitslagen pvvt4 test door Esther Nuhaan.			
Gemiddelde groep	52,4	Gemiddelde 9 jarigen	44,2
Gemiddelde jongens	61,8	Gemiddelde 10 jarigen	59,2
Gemiddelde meisjes	41,5	Aantal 132+	1
		Gemiddelde 132+	63

3.2 Onderzoeken met betrekking op woordenschatverwerving door films en tv programma's.

3.2.1 Hoeveel vocabulaire is nodig om een tv-programma te begrijpen?

Bonk (2000) onderzocht welke luistervaardigheden nodig zijn om gesproken teksten te begrijpen. Hij liet proefpersonen teksten dicteren die zij net gehoord hadden en liet hen opschrijven wat zij van deze tekst begrepen hadden. Uit zijn onderzoek bleek dat mensen met effectief gebruik van luisterstrategieën, korte teksten adequaat begrijpen wanneer het woordbegrip van de tekst 95% is. Uit onderzoek van Nation (2006) bleek dat men een woordbegrip van 98% of meer moet hebben om een kinderfilm, nieuwsblad, roman, gesprek en een avi boek te kunnen begrijpen. Hij gebruikte hiervoor woordlijsten die ontworpen waren door het British National Corpus.

Het begrijpen van televisieprogramma's is makkelijker dan luisteren naar gesproken teksten, omdat taal visueel ondersteund wordt. Hanley, Herron en Cole hebben in 1995 onderzocht of men meer leert van kijken naar korte video's of luisteren naar een verhaal waarbij afbeeldingen getoond worden. Het begrip bleek groter wanneer men videobeelden zag, doordat woorden bij videobeelden visueel ondersteund worden, terwijl een afbeelding dit maar deels doet. Uit de onderzoeken van Bonk (2000) en Nation (2006), concluderen Webb en Rodgers (2009) dat de luisteraar voor goed begrip van televisieprogramma's, 95- tot 98% van de woorden moet kennen en begrijpen.

3.2.2 Welke onderzoeken zijn er gedaan naar het verwerven van vocabulaire door televisieprogramma's?

Pavakanun en d'Ydewalle (1992) onderzochten in hoeverre een woordenschat uitgebreid wordt door het kijken naar een programma van 12 minuten in de vreemde taal. Groepen die het programma gezien hadden, scoorden beter op de multiple-choice-test met betrekking op woordbegrip, dan leerlingen die dit niet gezien hadden. De woorden die in de toets gevraagd werden kwamen minstens vijf keer aan bod in het programma. Door het kijken naar het programma in L2 werd op incidentele wijze de woordenschat vergroot.

Neuman en Koskinen (1992) deden een onderzoek naar verschillen in verwerving van incidentele woordenschat, door het kijken naar een tv-programma met en zonder ondertiteling. Deelnemers waren leerlingen uit groep 7 en 8. De groep die het programma met ondertiteling aangeboden kreeg, had een grotere incidentele woordenschat.

Koolstra en Beentjes (1999) onderzochten de effecten die televisie kijken in de L2 heeft op de verwerving van woordenschat bij basisschoolkinderen. Kinderen keken naar een 15 minuten durende documentaire, waarna zij een multiple-choice-test maakten. Hierbij moesten zij Nederlandse en Engelse woorden met elkaar verbinden. De groep met ondertiteling scoorde beter dan de groep zonder en degenen die het programma niet hadden gezien, scoorden slechter dan de groep zonder ondertiteling. Zo werd aangetoond dat tv-kijken helpt bij woordenschatverwerving. Hoe meer de kinderen naar programma's in de vreemde taal keken, hoe beter zij scoorden op de multiple-choice-test. Koolstra and Beentjes toonden aan, dat de helft van de programma's die de Nederlandse kinderen kijken in het Engels zijn met Nederlandse ondertiteling.

Verschillende studies toonden aan dat oudere taalverwervers meer woorden leerden door tv-programma's dan jonge taalverwervers (Neuman & Koskinen, 1992; Oetting et. al., 1995; Rice & Woodsmall, 1988). Dit kan komen doordat oudere leerlingen een grotere woordenschat hebben en de programma's beter begrijpen.

Aan de hand van al deze onderzoeken kan men zeggen dat woordenschat vergroot wordt door televisiekijken. Bij voorgaande onderzoeken zijn echter televisieprogramma's gebruikt die specifiek gericht waren op kinderen. Ook werden veelal programma's gebruikt waarbij expliciet aandacht besteed werd aan woordenschat. Dit leidde ertoe dat S. Webb en M.P.H. Rodgers een onderzoek startten met de volgende onderzoeksvragen:

- 1. How many words do viewers need to know to understand the vocabulary in television programs?;*
- 2. how does coverage of British television differ between programs from different genres?;*

3. *how does coverage of American television differ between programs from different genres?;*
4. *how often do viewers encounter low-frequency words in television programs?' (Webb et. al., 2009).*

Vertaling van bovenstaand citaat:

1. Hoeveel woorden moet iemand kennen om de gesproken teksten in televisieprogramma's te kunnen begrijpen?
2. In welke mate verschilt het woordbegrip dat nodig is om Britse televisieprogramma's te begrijpen, wanneer gekeken wordt naar programma's in verschillende genres?
3. In welke mate verschilt het woordbegrip dat nodig is om Amerikaanse televisieprogramma's te begrijpen, wanneer gekeken wordt naar programma's in verschillende genres?
4. Hoe vaak komen personen die tv kijken, een woord tegen dat niet vaak voor komt in de Engelse taal, wanneer zij naar televisieprogramma's in verschillende genres kijken?. (Webb et. al., 2009)

Bij dit onderzoek gebruiken Webb en Rodgers 88 televisieprogramma's waarvan 33 uitzendingen van het Amerikaanse en Britse nieuws en 55 uitzendingen in de volgende genres: drama, comedy, science fiction, kinderprogramma's, volwassen programma's en het nieuws.

De transcripten zijn geanalyseerd met Range-Software (Nation & Heatley, 2002). Dit computerprogramma controleert hoe vaak woordfamilies voorkomen in een tekst. Er werd gebruik gemaakt van 14 lijsten, met daarop de 1.000 meest voorkomende woorden (Nation, 2006) maakte de 14.000 woordenlijst aan de hand van het bereik en het voorkomen in het Britisch National Corpus (BNC). De tv-programma's gebruikten 264.384 woorden. 5.888 daarvan kwamen voor in de woordlijsten van BNC.

Uit het onderzoek bleek dat de 3.000 meest voorkomende woorden zorgen voor een begrip van 95% van de televisieprogramma's. Wanneer men 7.000 woorden beheerst zal het begrip op 98% liggen. Webb en Rodgers vinden dat televisie pas een handig hulpmiddel in het onderwijs wordt, wanneer kinderen de 3.000 meest voorkomende woorden kennen. Wanneer kinderen de 3.000 woorden beheersen zal het grootste rendement behaald worden, wanneer programma's aangeboden worden in de zone van naaste ontwikkeling. Kinderen hebben meer kans op het verwerven van nieuwe woorden, wanneer zij naar programma's kijken waarin de eerste 4.000 woorden van de woordlijsten aan bod komen.

Onderzoek heeft uitgewezen dat hoe vaker men een woord tegenkomt in een bepaalde context, het waarschijnlijker wordt dat het beklijft (Horst et al., 1998; Jenkins et al., 1984; Nation, 2001; Rott, 1999; Waring & Takaki, 2003; Webb, 2007). Hoewel men een woord bijvoorbeeld drie keer tegenkomt, zorgt dit niet direct voor volledig woordbegrip, maar kan het wel leiden tot herkenning van het woord (Webb, 2007).

Een jaar lang meer dan 1 uur per dag tv kijken kan leiden tot grote incidentele taalverwerving. Het is belangrijk om op te merken dat de resultaten suggereren dat er een kleine kans op woordenschatverwerving plaatsvindt bij het kijken van enkele afleveringen, omdat zo woorden weinig herhaald worden en deze niet in het mentale lexicon komen. Als het doel van de leerling is om van één aflevering te leren, dan is het essentieel om deze aflevering meerdere malen te bekijken (Elley, 1989; Horst & Meara, 1999).

Voor het begrijpen van kinderprogramma's is de minste woordenschat vereist. Kinderprogramma's bevatten 95% van de 2.000 meest voorkomende woorden. Wanneer kinderen in staat zijn om kinderprogramma's in de vreemde taal te begrijpen en zij de 3.000 meest voorkomende Engelse woorden kennen, kunnen zij kinderprogramma's, Amerikaanse dramaserieën en komedies begrijpen. Uit het onderzoek blijkt dat het nieuws en sciencefiction programma's de grootste woordenschat vereisen. Uiteraard zal de gevraagde woordenschat per aflevering verschillen. Wanneer leerkrachten er voor kiezen om tv-programma's in het Engels aan te bieden is het verstandig om moeilijke woorden van te voren aan te bieden, zodat leerlingen de verhaallijn beter kunnen volgen. Hoewel men lezen boven tv-kijken verkiest, is gebleken dat het kijken naar televisieprogramma's een positieve methode kan zijn om een woordenschat te vergroten. (Webb et al, 2009) Al is het maar omdat taalinput vanuit de media over het algemeen van hogere kwaliteit is (C2 niveau) terwijl het Engels van leerkrachten op de basisschool van veel mindere kwaliteit is (B1 tot C1 niveau).

3.3 Welke onderzoeken zijn er gedaan naar het verwerven van een tweede taal door middel van muziek?

In de voorgaande paragrafen heb ik stilgestaan bij taalverwerving door internet, televisie en games. Tegenwoordig luisteren leerlingen echter ook veel naar Engelstalige muziek. Deze Engelstalige muziek zou invloed kunnen hebben op het beheersingsniveau van Engels als tweede taal. In deze paragraaf verdiep ik mij in onderzoeken die gedaan zijn naar tweedetaalverwerving, door middel van muziek op de gebieden woordenschat en klankperceptie.

Ayotte (2004) onderzocht of het luisteren naar muziek invloed heeft op het aanleren van werkwoorden in een vreemde taal. Het onderzoek richtte zich op volwassen taalverwerwers met Frans als vreemde taal. De onderzochte groepen werden blootgesteld aan dezelfde vakinhouden, maar bij een van de groepen kwamen deze inhouden door middel van muziek aan bod. De muziekgroep presteerde significant beter dan de andere groep met 'Modale werkwoorden' (Xiangming & Brand, 2009).

Hazel-Obarow (2005) dacht dat muziek, door herhalingen in liedteksten een mogelijke tool zou kunnen zijn, voor het uitbreiden van de woordenschat en het ervoor zou zorgen dat de woordenschat beklijft. Daarnaast dacht hij dat muziek de uitspraak van woorden zou kunnen verbeteren en zou leiden tot begrip van grammaticale structuren. Door middel van zijn onderzoek heeft hij niet kunnen aantonen dat muziek een positiever effect heeft op woordenschat, dan onderwijs waarbij geen muziek aan bod komt. Wel is aangetoond dat kinderen in kleuterklassen enthousiaster waren en meer motivatie hadden wanneer muziek aan bod kwam. Het ging bij het onderzoek om Engels als tweede taal (Xiangming & Brand, 2009).

Xiangming Li & Manny Brand (2009) hebben onderzocht welke effecten muziek heeft op woordenschatverwerving en het gebruik van Engels als vreemde taal bij studenten in China. Het onderzoek werd uitgevoerd in drie groepen:

1. Veel muziek. De muziek werd exclusief ingezet om kernwoorden en het gebruik hiervan aan te leren.
2. Een mix van muziek en geen muziek. Bij de ene les werd wel muziek ingezet om kernwoorden aan te leren en bij de andere les niet.

3. Geen muziek. Om de kernwoorden aan te leren werd geen muziek gebruikt.

De lessen zagen er als volgt uit:

Er werden 6 lessen van 90 minuten aangeboden. In alle groepen kwam uitspraak, woordbetekenis en het gebruik van woorden aan bod. Bij de groep met veel muziek en de mixgroep werden zowel Amerikaanse als Britse nummers gebruikt om luistervaardigheden, leesvaardigheden, spreekvaardigheden en het gebruik van grammatica te verbeteren. Er werd muziek gebruikt van: The Beatles, Led Zeppelin, Van Morrison, the Rolling Stones, Nick Drake, the Who, en Pink Floyd.

De muziekgroepen werkten aan luistervaardigheid door een liedtekst samen te vatten, de tekst te proberen te begrijpen en te letten op woordvolgorde. Vervolgens werden woorden die de studenten niet begrepen uitgelegd door deze in verschillende contexten te plaatsen, om het woordbegrip te vergroten. Spreekvaardigheid kwam aan bod door liedjes te zingen. De groep zonder muziek en de mixgroep leerden het Engels door middel van woordlijsten en instructie zonder muziek. De groep die het meest werd blootgesteld aan muziek had een positievere houding tegenover het Engels en voelde zich zelfverzekerder. Xiangming Li & Manny Brand geven aan dat intensief gebruik van muziek zowel invloed heeft op betere resultaten van studenten als een verbetering van de houding ten opzichte van de vreemde taal. Ook drie weken na afloop van het experiment scoorden de leerlingen die de meeste muzikale input gehad hadden, beter dan de rest. Vreemd genoeg kwam uit dit onderzoek, dat instructie zonder muziek juist effectiever is dan een mix van lessen zonder muziek en lessen met muziek (Xiangming & Brand, 2009).

Alle onderzoeken die ik beschreven heb, zijn uitgegaan van het gebruik van muziek op school. Over incidentele woordenschatverwerving en verbetering van fonologie in buitenschoolse situaties is helaas geen literatuur te vinden.

4 Onderzoeksopzet:

In dit hoofdstuk wordt uitgelegd hoe het praktijkonderzoek vormgegeven is. In het volgende hoofdstuk vindt u de uitwerking van dit praktijkonderzoek.

In mijn onderzoek heb ik 17 leerlingen van GBS 'De Plantage' en 24 leerlingen van OBS 'De Prinsenakker' als onderzoeksgroep gebruikt. Ik heb er voor gekozen om mijn onderzoek uit te voeren op twee scholen, om zo te kunnen kijken of er verschillen zichtbaar zijn in de resultaten van leerlingen op een openbare basisschool en een gereformeerde basisschool. Het doel is om aan te tonen of er een verband is tussen de Engelse woordenschat, het vermogen om Engelse klanken te onderscheiden en blootstelling aan media. Wellicht zijn er verschillen zichtbaar in de mate waarin kinderen op beide scholen blootgesteld worden aan media en kan dit gekoppeld worden aan hun prestaties. Indien dit het geval is, kan dit verschil mijn hypothese bekrachtigen, of juist het tegendeel bewijzen.

Mijn onderzoek richt zich zowel op de Nederlandse- als de Engelse receptieve woordenschat. Om de woordenschat te testen, maak ik gebruik van de Engelse en de Nederlandse PPVT (Peabody Picture Vocabulary Test). Het is mogelijk dat leerlingen die een lage CITO-score hebben doordat zij dyslectisch zijn, wel goed scoren op de PPVT. Dit kan verklaard worden doordat de PPVT de receptieve woordenschat test en leerlingen geen woorden hoeven te lezen, terwijl dit bij CITO wel het geval is. Door zowel de moedertaal als een vreemde taal te testen, hoop ik taalaanleg in kaart te kunnen brengen. Ik test de receptieve woordenschat, omdat in mijn literatuurstudie duidelijk is geworden dat de receptieve woordenschat van leerlingen hoger is dan de productieve woordenschat. Indien leerlingen Engels zouden verwerven door muziek, tv, games en internet, is het waarschijnlijk, dat zij voornamelijk receptieve input hebben gekregen. Zo hebben zij de Engelse taal wellicht gehoord in songteksten, games, films, series en kunnen zij door internet en games in contact zijn gekomen met Engelse teksten. Naast de afname van PPVT ga ik onderzoeken of leerlingen in staat zijn om Engelse klanken te onderscheiden door middel van de phoneme recognition test. In deze test moeten leerlingen aangeven of een klank het meest lijkt op de Engelse 'ae'-of de 'ee' klank. De uitslagen van deze testen zouden echter niets aantonen, als niet inzichtelijk is in welke mate de leerlingen blootgesteld zijn aan media. Door middel van een enquête wordt dan ook nagegaan, in welke mate de leerlingen in aanraking zijn gekomen met de Engelse taal in buitenschoolse situaties. Deze enquête ga ik samen met de leerlingen invullen, om er zo zeker van te zijn dat er reële schattingen gemaakt worden en de antwoorden betrouwbaar zijn.

In onderstaand tabel ziet u een overzicht van de verschillende bronnen die ik in januari/februari 2013 gebruikt heb om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden.

Informatie bron	Soort informatie
Engelse Peabody Picture Vocabulary Test	Engelse woordenschat
Nederlandse Peabody Picture Vocabulary Test	Nederlandse woordenschat
CITO-scores Woordenschat	Nederlandse woordenschat
Phoneme recognition test	Vermogen om Engelse klanken te onderscheiden
Enquête	Inzicht in blootstelling aan media

5 Resultaten van het praktijkonderzoek

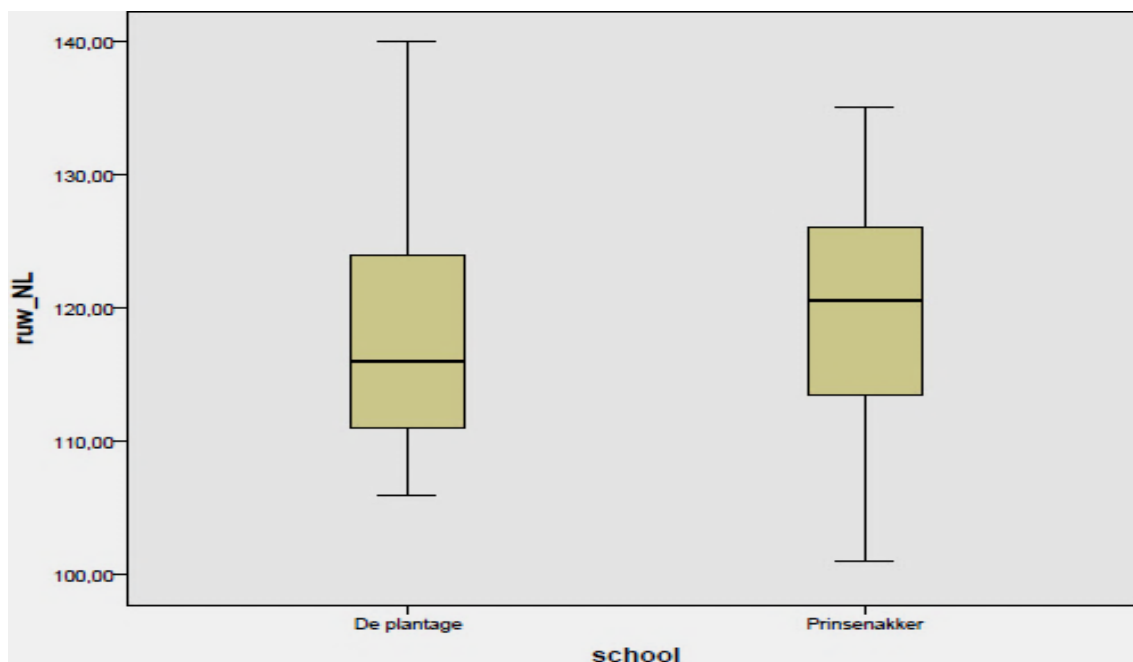
In dit hoofdstuk komt u de uitslagen van mijn praktijkonderzoek te weten. Ik zal u inzicht geven in de stappen die ik ondernomen heb, om mijn onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden.

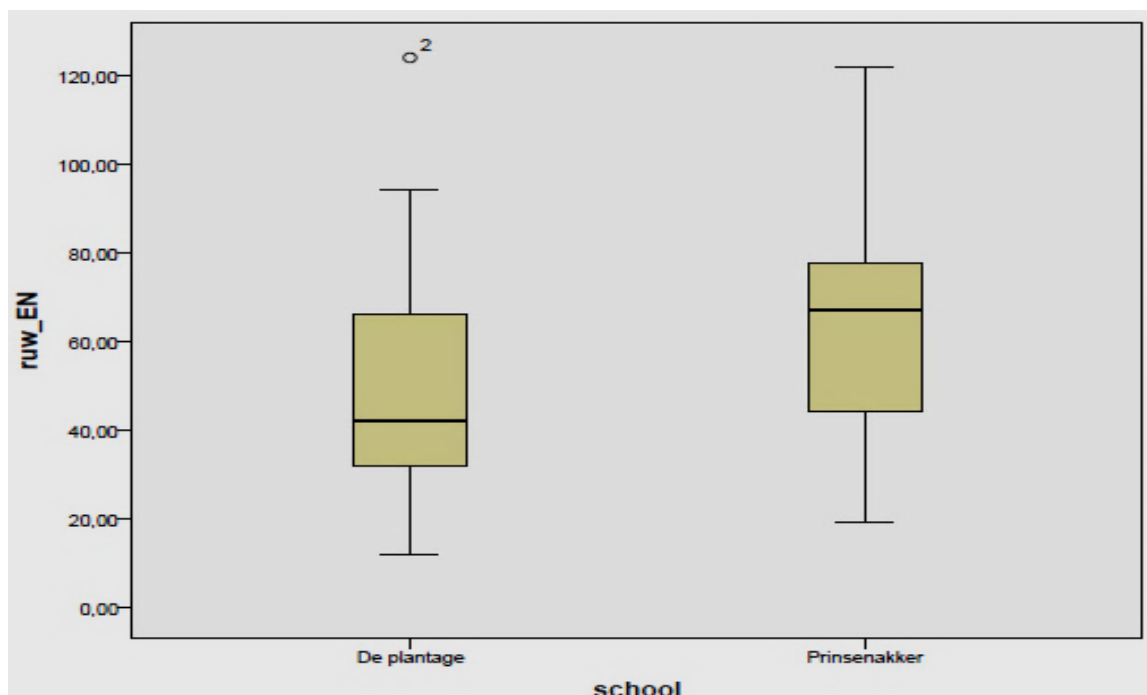
PPVT Engels in vergelijking met de PPVT Nederlands

Om inzichtelijk te maken hoe de resultaten van de PPVT zich verhouden tot de CITO-scores die binnen het basisonderwijs gebruikt worden, wilde ik kijken of er een correlatie te zien was tussen de uitslagen van de PPVT Nederlands en de CITO-scores van het onderdeel woordenschat. Ik heb van veertien leerlingen toestemming gekregen om deze CITO-scores te verwerken in het onderzoek. Dit zijn echter te weinig gegevens om een uitspraak te kunnen doen over eventuele verschillen of overeenkomsten tussen de CITO- en de PPVT-scores. In bijlage 4 kunt u een overzicht vinden van de individuele scores van beide PPVT-testen en de verworven CITO-scores. Ik heb hierbij de CITO-scores van januari 2013 genoteerd, aangezien mijn praktijkonderzoek in januari/februari 2013 is uitgevoerd.

Wanneer de gemiddelde scores van de PPVT-toetsen van beide scholen met elkaar vergeleken worden, is er een verschil waarneembaar. Zo is de gemiddelde ruwe score van de Engelse PPVT op 'De Plantage' 50,59 terwijl de score van 'De Prinsenakker' 61,79 is. Dit is een verschil van 11,2 punten. Bij de Nederlandse PPVT is het verschil tussen de gemiddelde ruwe scores kleiner, namelijk 2,22 punten. Bij nader onderzoek bleek echter dat het verschil binnen de scores van beide PPVT-uitslagen niet significant te noemen is ($p > 0.5$), door de grote spreiding van resultaten. De resultaten van de leerlingen overlappen elkaar voor een groot gedeelte, zoals in onderstaande afbeeldingen te zien is.

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
ruw_NL	Between Groups	49,178	1	49,178	,623	,435
	Within Groups	3079,017	39	78,949		
	Total	3128,195	40			
ruw_EN	Between Groups	1334,061	1	1334,061	2,024	,163
	Within Groups	25703,451	39	659,063		
	Total	27037,512	40			

Op basis van de ruwe scores van de Engelse PPVT, kan er niet aangetoond worden dat leerlingen op een openbare school beter zouden presteren, doordat zij meer blootgesteld zouden zijn aan media. Door de grote spreiding binnen de resultaten van de PPVT, is het niet mogelijk om een betrouwbare uitspraak te doen over taalaanleg.

Individuele PPVT-scores in vergelijking met de hoeveelheid blootstelling aan Engelse media

Wanneer er enkel naar de uitslagen van de PPVT gekeken werd, kon er geen uitspraak gedaan worden over taalaanleg of de invloed van media op het Engelse woordenschatniveau. Mijn onderzoek richt zich echter niet op taalaanleg maar op de verwerving van de Engelse taal door media. Om zicht te krijgen op de hoeveelheid media waaraan de leerlingen per week werden blootgesteld, heb ik een enquête afgenomen. De gegevens van deze enquêtes kunt u vinden in bijlage 5.

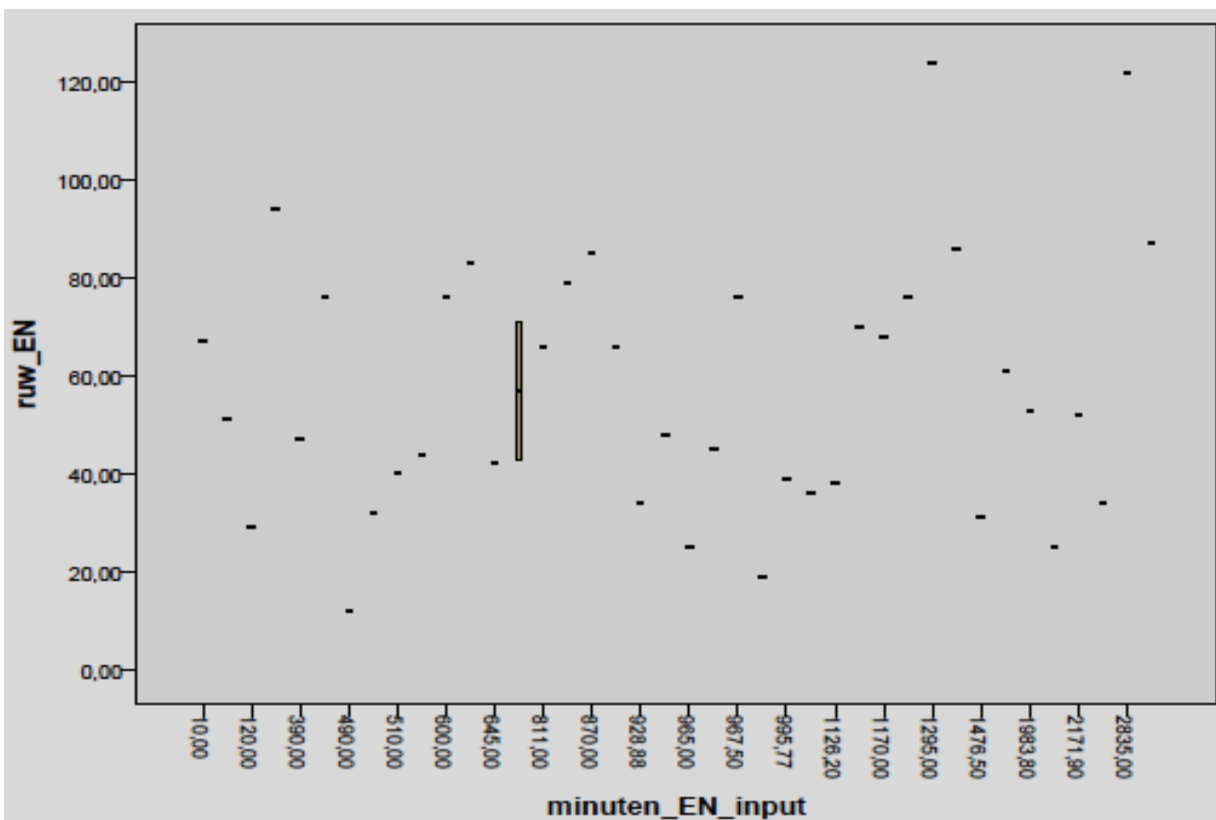
In onderstaande tabel op pagina 31, ziet u een overzicht van de genoemde media. Zoals u ziet, worden er op 'De Prinsenakker' meer verschillende variabelen genoemd, dan op 'De Plantage'. Zo kunt u zien dat de variatie aan media op de openbare basisschool groter is dan op de gereformeerde basisschool het geval is. Op 'De Prinsenakker' werden 289 vormen van input door media genoemd, tegenover 153 vormen van input op 'De Plantage'. In bijlage 6 vindt u een uitgebreid overzicht van alle genoemde tv-series, artiesten, websites, games en vakantie landen, zodat u een beeld kunt krijgen van de verschillende soorten media waaraan mijn onderzoeksgroep blootgesteld is.

Blootstelling aan Engelse media	De Prinsenakker	De Plantage
1a Totaal genoemde Engelse artiesten	32	17
1b Verschillende artiesten per school	27	10
2a Totaal genoemde Engelse websites	13	7
2b Verschillende websites per school	6	2
3a Totaal genoemde Engelse games	39	20
3b Verschillende games per school	32	17
4a Totaal genoemde Nederlandse games	14	12
4b Verschillende games per school	12	8
5a Totaal genoemde Engelse boeken/tijdschriften	9	2
5b Verschillende boeken / tijdschriften per school	3	2
6a Totaal genoemde films/ series met ondertiteling	48	33
6b Verschillende series en films per school	36	19
7a Totaal genoemde series/ films zonder ondertiteling	9	2
7b Verschillende series en films per school	9	2
8 Totaal genoemde Engelstalige media	289	153

Er is geen verband zichtbaar tussen de blootstelling aan media en de individuele scores van de Engelse PPVT. In de grafiek is de enorme spreiding van de resultaten goed zichtbaar.

Aan de hand van de minuten input waaraan de leerlingen zijn blootgesteld en de scores van de Engelse PPVT, kan niet aangetoond worden dat media-invloed een positieve invloed heeft op de Engelse woordenschat.

Correlations			
		ruw_EN	minuten_EN_input
ruw_EN	Pearson Correlation	1	,181
	Sig. (1-tailed)		,129
	N	41	41
minuten_EN_input	Pearson Correlation	,181	1
	Sig. (1-tailed)	,129	
	N	41	41

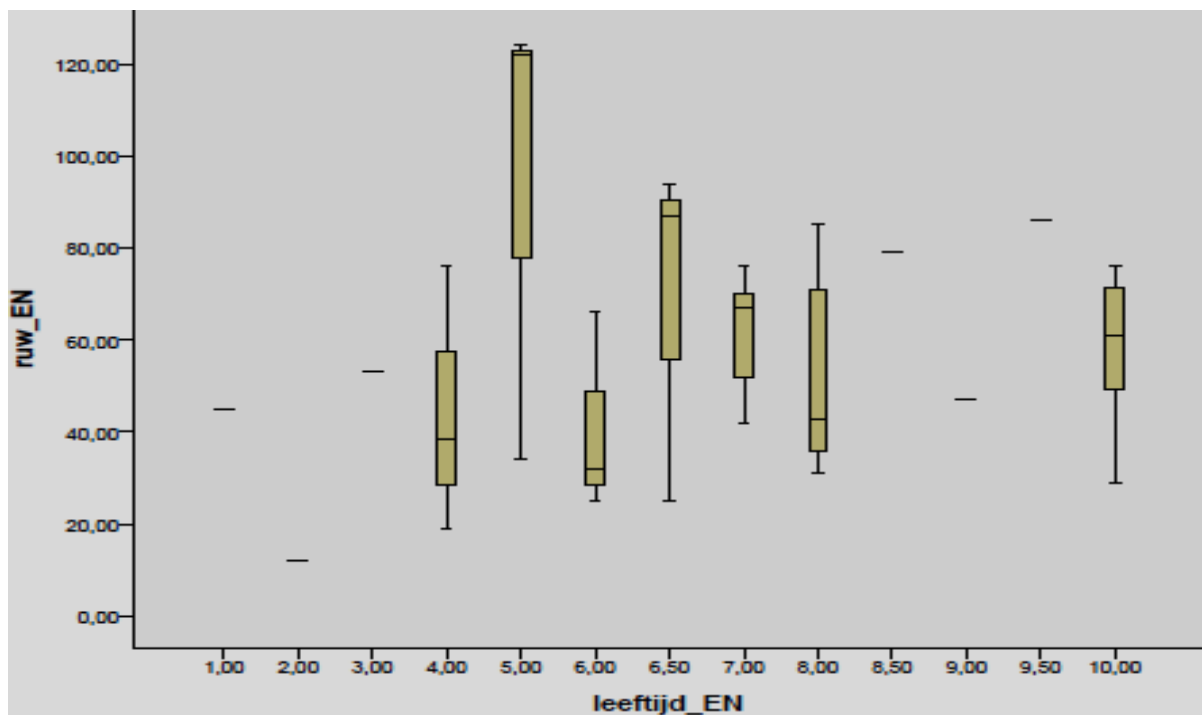

PPVT en de leeftijd waarop kinderen voor het eerst in aanraking zijn gekomen met Engelse tv-series/films.

Door het afnemen van de enquête, ben ik te weten gekomen vanaf welke leeftijd leerlingen naar Engelse tv-series/films keken en wist ik hoeveel minuten per week zij hieraan besteedden. Leerlingen die op vroege leeftijd begonnen zijn met het bekijken van Engelse tv-series, hebben verscheidene jaren meer Engelse input gekregen door dit medium, dan leerlingen die op latere leeftijd naar Engelse tv-series zijn gaan kijken. Om te kijken of de leeftijd waarop de leerlingen tv-series/films zijn gaan kijken, invloed heeft op de ruwe score van de PPVT Engels, zijn de beginleeftijden vergeleken met de uitslagen van de PPVT.

Er kon een correlatie van 0.15 worden vastgesteld tussen de uitslag van de Engelse PPVT en de beginleeftijd : ongeveer 0,2% van de scores kon verklaard worden door de beginleeftijd. Zoals u in onderstaande tabellen kunt zien is de standaarddeviatie groot en kan het verschil niet significant genoemd worden ($p > 0.5$).

Er kan op basis van deze gegevens niet gezegd worden, dat leerlingen die vroeger begonnen zijn met het bekijken van Engelse tv-series/films, beter scoren op de PPVT en zo een grotere woordenschat hebben. In de grafiek ziet u een uitschieter op 5-jarige leeftijd. Deze uitschieter is veroorzaakt door één leerling die het hoogst scoorde op de PPVT. Hoewel het gemiddelde op 5-jarige leeftijd dus hoog is, bewijst dit niet dat deze leeftijd invloed heeft op de PPVT score.

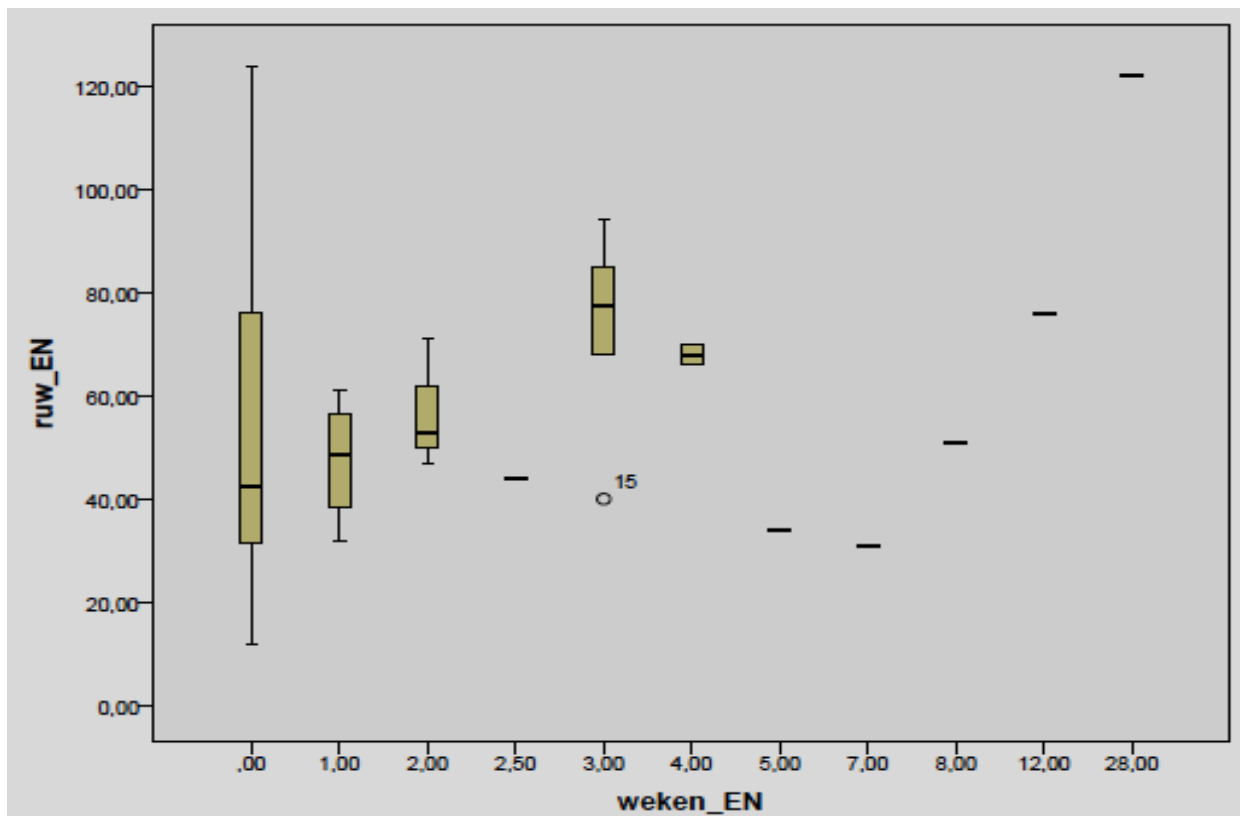

Descriptive Statistics				Correlations			
	Mean	Std. Deviation	N			ruw_EN	leeftijd_EN
ruw_EN	57,3659	25,99880	41	ruw_EN	Pearson Correlation	1	,150
leeftijd_EN	6,9634	2,30865	41		Sig. (2-tailed)		,349
					N	41	41
				leeftijd_EN	Pearson Correlation	,150	1
					Sig. (2-tailed)	,349	
					N	41	41

PPVT en het aantal weken vakantie in een land waar Engels gesproken wordt.

Naast de verschillende media waardoor leerlingen zijn blootgesteld aan de Engelse taal, zijn verscheidene leerlingen op vakantie geweest in het buitenland. In bijlage 6 heeft u kunnen zien welke leerlingen naar Engelstalige landen zijn geweest en hoeveel weken zij daar verbleven. Om te kijken welke invloed deze vakanties hebben gehad op de woordenschat van leerlingen, heb ik de Engelse PPVT vergeleken met het aantal weken dat een leerling op vakantie geweest is in een Engelstalig land.

De hoge score bij de 0 weken is te verklaren door één leerling die zeer hoog gescoord heeft op de PPVT. Hoe meer weken een leerling op vakantie is geweest, hoe hoger de score op de PPVT is ($p < .05$.) De kans dat deze uitslag berust op toeval is 1,1% . Aan de hand van deze gegevens kan gesteld worden, dat de invloed van Engelstalige vakanties een positieve invloed heeft op de Engelse woordenschat.

Descriptive Statistics				Correlations			
	Mean	Std. Deviation	N			ruw_EN	weken_EN
ruw_EN	57,3659	25,99880	41	ruw_EN	Pearson Correlation	1	,394
					Sig. (2-tailed)		,011
					N	41	41
weken_EN	2,4024	4,84151	41	weken_EN	Pearson Correlation	,394	1
					Sig. (2-tailed)	,011	
					N	41	41

Klankenexperiment:

Naast de eerder genoemde PPVT-Engels, PPVT-Nederlands en de enquête, heb ik ook een klankenexperiment gedaan. Bij het klankenexperiment werden twee Engelse klanken gebruikt; de 'e' klank en de 'ae' klank. Leerlingen moesten aangeven welke klank het meest leek op het gegeven voorbeeld. De verwachte uitkomst zou zijn, dat leerlingen de 'e' klank vaker noemen dan de 'ae' klank, omdat de 'ae' klank niet voorkomt in de Nederlandse taal. Het zou aannemelijk zijn dat leerlingen deze klank daarom minder goed kunnen onderscheiden, dan de 'e' klank die wel voorkomt in hun moedertaal. In totaal werden er zes verschillende klanken voorgelegd aan de leerlingen. In onderstaand schema kunt u zien hoe de leerlingen van beide scholen gereageerd hebben op de zes verschillende klanken.

Master sound	Response with 'e'	Response with 'ae'
6 = 'ae'	2 = 2,27%	86= 97,72%
5= 'ae' short	3 = 3,83%	75= 96,15%
4= 'ae'/'e'	34 = 40,03%	45= 56,96%
3= 'e' mid long	105 = 83,33%	21= 26,46%
2= 'e' long	115 = 97,45%	3 = 2,54%
1= 'e'	120 = 96,00%	5 = 4,00%

De leerlingen waren zeer goed in staat om de verschillende klanken te onderscheiden. De grootste verschillen in antwoorden zijn te onderscheiden bij mastersound 3 en 4. Mastersound 3 en 4 zijn variaties van de 'ae-' en 'e' klank, die het meest afwijken van de originele 'ae-' en 'e' klank. Hierdoor zijn deze klanken moeilijker te onderscheiden dan mastersound 1,x2,x5 en 6. Hoewel verwacht kon worden dat leerlingen vaker zouden antwoorden met 'e', is dit niet het geval. De leerlingen gaven bij klank 1, 2 en 3 vaker als antwoord 'e' en bij klank 4,5 en 6 vaker antwoord met 'ae'. Deze uitslagen komen overeen met de genoemde klanken, waardoor blijkt dat leerlingen deze klanken goed kunnen onderscheiden.

Wanneer de gegevens van beide scholen met elkaar vergeleken worden zijn verschillen zichtbaar bij Mastersound 1, Mastersound 3 en Mastersound 4.

Mastersound 1

Group Statistics					
School_1		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
answer_1	Plantage	52	1,0769	,26907	,03731
	Prinsenakker	73	1,0137	,11704	,01370

Independent Samples Test				
		t-test for Equality of Means		
		Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
answer_1	Equal variances assumed	,076	,06322	,03539
	Equal variances not assumed	,117	,06322	,03975

Mastersound 3

Group Statistics					
School_3		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
answer_3	Plantage	57	1,2632	,44426	,05884
	Prinsenakker	69	1,0870	,28384	,03417
Independent Samples Test					
		t-test for Equality of Means			
		Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	
answer_3	Equal variances assumed	,008	,17620	,06535	
	Equal variances not assumed	,011	,17620	,06805	

Mastersound 4

Group Statistics					
School_4		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
answer_4	Plantage	35	1,3714	,49024	,08287
	Prinsenakker	47	1,6809	,47119	,06873
Independent Samples Test					
		t-test for Equality of Means			
		Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	
answer_4	Equal variances assumed	,005	-,30942	,10703	
	Equal variances not assumed	,005	-,30942	,10766	

Mastersound   Verschillen tussen beide scholen

6 = 'ae'	Geen significant verschil zichtbaar
5= 'ae' short	Geen significant verschil zichtbaar
4= 'ae'/'e'	Prinsenakker significant meer 'ae' antwoorden.
3= 'e' mid long	Prinsenakker significant meer 'e' antwoorden.
2= 'e' long	Geen significant verschil zichtbaar
1= 'e'	Prinsenakker significant meer 'e' antwoorden.

Aan de hand van deze gegevens kan gezegd worden dat de leerlingen van 'De Prinsenakker' significant beter in staat zijn om de klanken van Mastersoud 1, 3 en 4 te onderscheiden, dan leerlingen van 'De Plantage'. Ik heb er bewust voor gekozen om bij deze test niet te kijken naar individuele prestaties en blootstelling aan media, omdat de klanken in willekeurige volgorde aangeboden werden. Zo kan het voorkomen dat een leerling tien maal een 'ae' klank aangeboden

kreeg terwijl het er bij een ander maar vijf waren. Het is daardoor zeer waarschijnlijk, dat de spreiding zo groot is, dat verschillen niet significant te noemen zijn. Ook speelde de hoeveelheid tijd die dit zou vragen een rol, in mijn afweging om hier vanaf te zien.

De verschillen die zichtbaar zijn bij mastersound 1,x3, en 4 kunnen wellicht verklaard worden, doordat leerlingen van 'De Prinsenakker' in grotere mate blootgesteld zijn aan media. Zo is het gemiddeld aantal minuten input door media, familie en kennissen bij 'De Plantage' 806,05 minuten per week, terwijl dit bij 'De Prinsenakker' 1.238,80 per week is. Hoewel de verschillen tussen beide scholen bij 3 klanken significant is, kan op basis van deze gegevens toch niet met zekerheid gezegd worden, dat deze verschillen veroorzaakt zijn door een grotere blootstelling aan media.

6 Conclusie

De kwantitatieve onderzoeksresultaten tonen niet aan dat blootstelling aan Engelse input door media, een positieve invloed heeft op de Engelse woordenschat. Bij het klankenexperiment bleek basisschool 'De Prinsenakker' significant beter te scoren op drie van de zes klanken. Hoewel de leerlingen van deze school gemiddeld meer zijn blootgesteld aan Engelse media, bewijst dit niet dat media een positieve invloed heeft op fonologische vaardigheden. Vakanties in een Engelstalig land blijken een positieve invloed te hebben op de Engelse woordenschat van de onderzoeksgroep ($p < .05$). De kans dat deze uitslag berust op toeval bleek 1,1%.

7 Discussie

In het literatuuronderzoek heeft u kunnen zien welke ontwikkelingen een kind doormaakt die zijn/haar moedertaal verwerft. Er werd aangetoond dat vreemde-taalverwerving anders verloopt dan het aanleren van een moedertaal. Deze informatie was nodig om te begrijpen hoe een leerling de taal zou kunnen verwerven door media.

Verschillende onderzoeken gaven inzicht in de mate waarin leerlingen blootgesteld worden aan media. Esther Nuhaan onderzocht de invloed die media heeft op de Engelse taalbeheersing van kinderen in groep 6, 7 en 8. Hoewel het onderzoek inzicht gaf in de mate waarin kinderen blootgesteld waren aan Engelse media, kon niet worden aangetoond dat leerlingen woordenschat verwerven door media. Xiangming Li & Manny Brand (2009) hebben onderzocht, welk effect muziek heeft op woordenschatverwerving en het gebruik van Engels als vreemde taal. Zij gaven aan dat intensief gebruik van muziek, zorgt voor betere resultaten en een verbetering van de houding ten opzichte van de vreemde taal.

Literatuuronderzoek toonde aan dat de incidentele woordenschat vergroot wordt door het kijken naar televisieprogramma's in een vreemde taal (Pavakanun et. al. 1992). Volgens Neuman en Koskinen (1992) en Koolstra en Beentjes (1999), zorgt ondertiteling van programma's in een vreemde taal, voor een grotere incidentele woordenschat. Webb en Rodgers (2009) onderzochten hoeveel woorden je moet kennen om televisieprogramma's te kunnen begrijpen. De 3.000 meest voorkomende woorden, zorgen voor een begrip van 95% van de televisieprogramma's. Wanneer kinderen in staat zijn om kinderprogramma's in de vreemde taal te begrijpen en zij de 3.000 meest voorkomende Engelse woorden kennen, kunnen zij ook Amerikaanse dramaseries en komedies begrijpen (Webb et. al., 2009). Hoewel men lezen boven tv-kijken verkiest, is gebleken dat het kijken naar televisieprogramma's een positieve methode kan zijn om de woordenschat te vergroten. Taalinput vanuit de media is over het algemeen een native Engelse input (C2).

Met mijn onderzoek wilde ik te weten komen of media (een positieve) invloed heeft op de Engelse woordenschat en fonologie. Het onderzoek heeft een gedetailleerd overzicht gegeven van de tijd die mijn onderzoeksgroep per week besteedt aan verschillende vormen van media. Door de grote spreiding binnen resultaten, heb ik echter geen significante verschillen ontdekt tussen de mate van input en de Engelse woordenschat van de onderzoeksgroep.

Mijn onderzoek richtte zich ook op de verwerving van fonologie door media. Bij het klankenexperiment werden twee Engelse klanken gebruikt; de 'e' klank en de 'ae' klank. De verwachte uitkomst zou zijn, dat leerlingen de 'e' klank vaker noemen dan de 'ae' klank, omdat de

'ae' klank niet voorkomt in de Nederlandse taal. De leerlingen bleken zeer goed in staat om de verschillende klanken te onderscheiden: waaruit blijkt dat hun fonologie goed ontwikkeld is. Binnen het onderzoek scoorden leerlingen van obs 'De Prinsenakker' significant beter bij de drie klanken die het meest afweken van de 'ae' en 'e' klank. Deze klanken zijn hierdoor het moeilijkst te onderscheiden. De verschillen die zichtbaar waren bij deze klanken kunnen wellicht verklaard worden doordat leerlingen van 'De Prinsenakker', in grotere mate blootgesteld zijn aan media. Zo is het gemiddeld aantal minuten input door media, familie en kennissen bij 'De Plantage' 806,05 minuten per week, terwijl dit bij 'De Prinsenakker' 1.238,80 per week is. Hoewel de verschillen tussen beide scholen bij drie klanken significant zijn, kan op basis van deze gegevens toch niet met zekerheid gezegd worden, dat deze verschillen veroorzaakt zijn door een grotere blootstelling aan media. Wel denk ik dat deze gegevens nieuwe inzichten verschaffen binnen dit onderzoeksgebied.

Ik heb alle games, websites, series, films, boeken, tijdschriften en artiesten genoteerd die door mijn onderzoeksgroep genoemd zijn. In de toekomst zouden deze series en films gekoppeld kunnen worden aan het onderzoek van Webb et. al. (2009), om zo te kijken hoeveel woorden kinderen moeten kennen om deze programma's te kunnen begrijpen. Ook zou er nagegaan kunnen worden, hoeveel woorden een kind moet begrijpen om een Engelstalige game te kunnen spelen. De genoemde games zouden zo ingedeeld kunnen worden in moeilijkheidsgradaties. Op deze wijze kan er een specifiek beeld gevormd worden van de input, in verhouding tot de huidige woordenschat van leerlingen. Ik heb de keuze moeten maken om deze gegevens niet verder te onderzoeken, omdat dit te veel tijd zou vergen.

Het afnemen van de enquête, de Engelse PVVT, de Nederlandse PVVT en het klankenexperiment, namen 40 minuten per leerling in beslag. De verschillen binnen de Nederlandse PVVT waren echter zo klein, dat ik zou adviseren om deze test niet af te nemen om de Nederlandse taal te testen, maar hiervoor gebruik te maken van CITO-gegevens. Op deze wijze bent u minder tijd kwijt en heeft u tijd om meer leerlingen te testen.

Voor mijn variabelen onderzoek heb ik gebruik gemaakt van 41 proefpersonen. Doordat ik maar 41 leerlingen kon testen, is er een gigantische spreiding zichtbaar binnen de antwoorden, waardoor verschillen niet significant te noemen zijn. Aannemelijk is dat de resultaten heel anders zouden zijn geweest, wanneer ik meer leerlingen had kunnen testen. Indien u beperkte tijd heeft om onderzoek te doen, kunt u zich beter beperken tot één taalaspect dan fonologie en woordenschat te testen. Daarnaast kunt u door middel van een enquête nagaan in welke mate leerlingen zijn blootgesteld aan media.

Uit het onderzoek bleek dat vakanties in Engelstalige landen een positief effect hebben op de woordenschat van leerlingen. Ik zou in de toekomst graag antwoord krijgen op de volgende vraag: *Zou vroeg vreemde talenonderwijs (Engels) nog een meerwaarde hebben, wanneer leerlingen jaarlijks meerdere weken op vakantie gaan naar Engelstalige landen?*

8 Aanbevelingen

Het onderzoek toont aan dat Engels niet alleen binnen het basisonderwijs geleerd wordt. Leerlingen lieten zien dat zij in staat waren om de Engelse 'e'- en 'ae' klank te onderscheiden terwijl zij nooit Engels onderwijs gevolgd hadden. Daarnaast heeft de onderzoeksgroep een gemiddelde ruwe score van 56,19 behaald op de Engelse PVVT. Indien leerlingen buiten school Engels zouden leren, zou deze score aanzienlijk lager zijn.

Op scholen waarbij volgens de EIBO-kerndoelen (Engels in het basisonderwijs) les gegeven wordt, is het raadzaam om te controleren welk niveau leerlingen bezitten aan het begin van groep zeven. Op deze wijze kan er voor gezorgd worden, dat methodes beter aansluiten bij de beginsituatie van de klas. Wellicht kunnen er aanvullende materialen verzorgd worden, die er voor zorgen dat lesstof uitdagender wordt. Uit het onderzoek bleek echter dat de vaardigheden van leerlingen zeer uiteen liepen. Aangezien leerkrachten met passend onderwijs meer tegemoet moeten komen aan de onderwijsbehoeften van leerlingen, kan er misschien gewerkt worden met niveaugroepen binnen het Engelse onderwijs. De mate waarin dit realiteit kan worden hangt af van de bekwaamheid van de leerkracht, de groepsgrootte en de beschikbare tijd.

Het is spijtig dat ik niet heb kunnen aantonen dat kinderen die veelvuldig zijn blootgesteld aan de Engelse taal (door media), een grotere woordenschat hebben dan leerlingen die weinig zijn blootgesteld aan media. Door de grote spreiding binnen de resultaten was het niet mogelijk om patronen te onderscheiden en tot nieuwe inzichten te komen.

Hoewel mijn onderzoek zich richtte op de verwerving van Engels door middel van media, heb ik ook stilgestaan bij Engelse input tijdens vakanties in het buitenland. Uit het onderzoek bleek dat het aantal weken input door vakanties in landen waar Engels gesproken wordt, invloed heeft op de woordenschat van leerlingen. Leerlingen die vaker op vakantie zijn geweest scoorden significant hoger op de woordenschattest, dan leerlingen die niet in contact zijn geweest met de Engelse taal in het buitenland. Mijn advies zou dan ook zijn, om zo veel mogelijk naar Engelstalige landen op vakantie te gaan wanneer u wilt dat uw kind de Engelse taal snel verwerft. Deze vakanties dragen wellicht ook bij aan het vermogen om klanken te kunnen onderscheiden, maar dat is met dit onderzoek niet aangetoond. Binnen deze vakanties is het van belang dat het kind in sociale situaties terecht komt, zodat het in contact komt met de taal. Ouders kunnen dit beïnvloeden door hun kind mee te nemen naar winkels, restaurants en musea en het kind actief te betrekken bij de taal. Indien een kind veelvuldig in contact komt met de Engelse taal, wordt incidentele woordenschatverwerving mogelijk gemaakt.

9 Samenvatting

Context van dit onderzoek

Dit onderzoek richt zich op Engels als vreemde taal bij leerlingen uit groep 6. Er wordt gekeken of media invloed heeft op de Engelse woordenschat en het vermogen om klanken te onderscheiden.

Onderzoeksvraag

In hoeverre zijn er niveauverschillen in de tweedetaalbeheersing waarneembaar, op de gebieden woordenschat en fonologie, tussen leerlingen die veel Engelse input hebben gekregen vanuit de media en leerlingen die weinig zijn blootgesteld aan media?

Aanpak

In het literatuuronderzoek wordt informatie gegeven over eerste- en tweede taalverwerving. Er wordt ingezoomd op verschillen, overeenkomsten en mogelijke factoren die het leren van een tweede taal kunnen beïnvloeden. U komt te weten wat er vanuit de literatuur al bekend is over de invloed van media op klankperceptie/ klankproductie en woordenschat bij tweedetaalverwerving.

In de praktijk worden de gegevens van 41 leerlingen geanalyseerd die de Nederlandse en de Engelse receptieve woordenschattest (PVVT4) hebben gedaan en deel hebben genomen aan een klankenexperiment om fonologie te testen. Daarnaast hebben alle leerlingen een enquête ingevuld betreffende blootstelling aan media.

Bevindingen

Er is geen significante correlatie zichtbaar tussen de blootstelling aan media en de Engelse woordenschat van leerlingen. Hoewel de verschillen tussen beide scholen bij drie klanken significant zijn, kan op basis van deze gegevens toch niet gesteld worden, dat deze verschillen veroorzaakt zijn door een grotere blootstelling aan media.

10 Literatuurlijst:

Boeken:

- Appel, R., A. Vermeer. (1994). *Tweedetaalverwerving en tweedetaalonderwijs*. Bussum: Coutinho.
- Beernink, R. Koeven, E.-van, Litjens, P., Groot, A.-van & Vreman, M. (2006). *Taal dicactiek*. Utrecht/Zutphen: ThiemeMeulenhoff.
- Bodde-Alderlieste, M. Paus, H., Smits, M. & Toorenburg, H.-van. (2002). *Driemaal taal*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff.
- Cameron, L.(2001). *Teaching languages to Young learners*. Cambridge: Cambridge University press.
- Deller, S., Rinvulcri ,M. (2002). *Using the mother tongue*. London: Delta Publishing.
- Ellis, R. (2008). *The study of second language acquisition*. Oxford: Oxford university press.
- Gillis, S., A. Schaerlaekens (1987). *De taalverwerving van het kind*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Gillis, S., A. Schaerlaekens. (2000). *Kindertaalverwerving een handboek voor Nederlands*. Groningen: Martinus Nijhoff.
- Goorhuis-Brouwer, S.M. (1997). *Het wonder van de taalverwerving*. Utrecht: De Tijdstroom.
- Goorhuis-Brouwer, S.M. (2004). Taal en Jonge kinderen een benadering vanuit neurobiologisch perspectief. In Maljers A. (Eds.) *Jong geleerd is oud gedaan*. (pp. 53-63). Tilburg: Universiteit van Tilburg.
- Goorhuis-Brouwer, S.M. (2005). *Een stevig fundament*. Utrecht: De Tijdstroom.
- Gorp, K.-van (2004). Taakgericht onderwijs. In Maljers A. (Eds.) *Jong geleerd is oud gedaan*. (pp. 63-76). Tilburg: Universiteit van Tilburg.
- Huizinga, H.(2005). *Woordenschat*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff.
- Janssens, G. en A. Marynissen.(2005). *Het Nederlands vroeger en nu*. Leuven: Uitgeverij Acco.
- Lightbown, P. M., Spada, N. (2008). *How languages are learned*. Oxford: Oxford University.
- Little, D., Ridley., & Ushioda Ema. (2003). *Learner autonomy in the foreign language classroom: teacher, learner, curriculum and assessment*. Dublin: Authentik.
- Kleef- van, M., Tomesen, M.(2002). *Prototype voor het stimuleren van fonologisch bewustzijn in betekenisvolle contexten*. Nijmegen: Expertisecentrum Nederlands.
- Kuppens. H.A. (2005). *De invloed van mediagebruik op de verwerving van Engelse woordenschat: een empirische studie bij Vlaamse jongeren*. Tijdschrift voor communicatiewetenschap, 2007, issue 4 pp 325-336.
- Kusters, A.M., Hoor-ten, C. (1993). *Tweede-taalverwerving in de basisschool en school voor speciaal onderwijs*. Doetinchem: Edudesk.
- Paus. H. (2010). *Portaal: Praktische taaldidactiek voor het primair onderwijs*. Bussum: Coutinho.
- Pinter, A.(2006) *Teaching Young learners*. Oxford: Oxford University.
- Schaerlaekens, A. (2008). *De taalontwikkeling van het kind*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Webb, S. & Rodgers, M.P.H.(2009). Vocabulary Demands of Television Programs. In Ellis, N.C., Ortega, L. (eds.) *Language learning. A journal of research in language studies*. (pp.335-366). Michigan: Language learning research club.

Onderzoeken:

- Chevalking, J.W. (2010). *Master Thesis Linguistics: The Study of the Language Faculty*.
- Elen, R. (2004). Ontwikkeling van het fonologisch bewustzijn bij kinderen. *Stem-, Spraak- en Taalpathologie*, 1, pp. 16-34.
- Glind van de -van Heusden, J. (2010). *Engels in het basisonderwijs, een MUST?!*
- Nuhaan, E. (2010). *Wat is de invloed van media op het Engelse vocabulaire van kinderen in groep 7/8?*
- Vlot, W. (2010). *Een onderzoek naar factoren die van invloed zijn op het niveau van Engelse woordkennis van kinderen uit groep 7 en 8 van de basisschool*.

Websites:

- en.wikipedia.org/wiki/Pimsleur_Language_Aptitude_Battery
- nl.wikipedia.org/wiki/Lettergreep
- www.europeesplatform.nl
- www.infonu.nl
- www.taalleermethoden.nl/index.php/taalleermethoden/tpr
- www.tule.slo.nl

Bijlage 1: Enquête woordenschat

Naam kind: _____

Welke taal wordt er thuis gesproken? _____

1a. Hoeveel uur per dag staat de televisie bij jou thuis aan?

_____ uur

1b. Hoeveel uur per week (inclusief het weekend) kijk je meestal naar televisieprogramma's en films?

_____ uur

1c. Naar welke Engelse tv programma's kijk je? Bijvoorbeeld: Hanna Montana, Made etc.

tv programma	tv programma

1d. Vanaf welke leeftijd kijk je al naar Engelse programma's?

1e. Kijk je ook naar Engelstalige TV programma's of films waarbij geen ondertiteling aanwezig is? Zo ja om welke programma's of films gaat het?

1f. Hoe vaak kijk je naar Engelse TV programma's en films zonder ondertiteling?

2a. Hoeveel uur per week (inclusief weekend) luister je naar radio, MP3 en Cd's.

_____ uur

2b. Naar welke artiesten luister je? Welke muziek is Engelstalig?

naam artiest	Taal	hoeveel uur per week luister je hier naar?

3. Hoeveel uur per week speel je games op de Nintendo, Playstation, Wii, op het internet en dergelijke?

_____ uur

3b. Om welke spellen gaat dit? Geef aan in welke taal deze spellen zijn.

naam spel:	gesproken taal:	hoeveel uur per week speel je dit spel?

4 Hoe vaak per week heb je via sociale media als Facebook, Hyves, Twitter en chatsites, contacten waarbij je Engels spreekt of schrijft?

_____uur

5. Hoeveel uur per week lees je Engelstalige boeken en/of tijdschriften?

_____uur

5b. Welke Engelse boeken of tijdschriften lees je?

5.c Hoeveel uur per week bezoek je Engelstalige websites?

_____uur

5.d. Om welke websites gaat het? Gamewebsites, worden deze genoteerd bij vraag 3.

6a. Heb je familieleden of kennissen die Engels spreken wanneer jij erbij bent?

- ☐ Ja namelijk _____ (bijvoorbeeld elke week, 1 keer in de maand of 1 keer in het jaar)
- ☐ Nee

6. Hoe vaak en hoelang ben je op vakantie geweest in het buitenland?

Vakantieland:	Duur vakantie:	Welke taal werd er in het land gesproken?	Welke taal sprak jij tegen mensen daar?

Bijlage 2: Peabody Picture Vocabulary Test.

De PPVT is een wereldwijd bekend instrument om de receptieve kennis van de woordenschat te testen, door het meten van het begrip van gesproken woorden. De PPVT is door zijn grote leeftijdsbereik en door het feit dat de proefpersoon niet zelf hoeft te spreken, geschikt voor een grote diversiteit aan groepen.

Doel

Het testen van receptieve kennis van de woordenschat.

Doelgroep

De test is bedoeld voor kinderen en volwassenen in de leeftijd van 2;3 t/m 90 jaar.

Beschrijving

Woordbegrip vertoont een hoge samenhang met begrijpend lezen en is een goede voorspeller van de algehele taalvaardigheid. Daarnaast heeft het taalbegrip, zoals gemeten met deze test, een hoge samenhang met intelligentie en kan als eerste verkenning van de intelligentie van de leerling worden ingezet. Naast de functie als diagnostisch instrument om het woordbegrip te meten, kan de test mogelijkerwijs ingezet worden als screeningsinstrument voor de taalontwikkeling van het Engels. Bij de samenstelling van de items, is nadrukkelijk rekening gehouden met de mogelijkheid de test in te zetten voor hen die het Engels als tweede taal verwerven. De PPVT is internationaal gebruikt voor veel onderzoeken. De PPVT bevat 204 testplaten met telkens vier afbeeldingen. De proefpersoon wijst de juiste afbeelding aan bij een mondeling aangeboden woord. Het kind heeft hierbij een keuze uit vier afbeeldingen, waarvan er slechts één correct is. Twee andere afbeeldingen wijken enigszins af van het correcte antwoord en één afbeelding heeft geen verband met het gesproken woord. De PPVT is dus een multiple choice- of meerkeuzetest.

Normering

De normen van de PPVT zijn gebaseerd op een steekproef van 5500 kinderen in de leeftijd van 2,6 tot 9 jaar. De steekproef is representatief voor de Engelse populatie t.a.v. geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, sociale status en geografische spreiding.

Afname

De test wordt individueel afgenomen en geschiedt volgens de pen-en-papiermethode. De afnameduur bedraagt ongeveer 12 minuten. De standaardscores van de PPVT hebben een normaalverdeling en worden omgerekend in een WBQ (Woordbegripquotiënt). De WBQ's kunnen worden omgezet in percentielen en leeftijdsequivalenten. De WBQ's worden voor jonge kinderen (3;2 t/m 5;11 jaar) per maand gegeven. Voor kinderen vanaf 6;0 t/m 14;11 jaar geldt een interval van 3 maanden; van 15;0 t/m 39;11: 6 maanden; van 40 t/m 50 jaar: 1 jaar; 51 t/m 90 jaar is één groep.

Bijlage 3: Phoneme recognition test

Deze test is ontworpen door Jan Willem Chevalking (Docent aan de Christelijke Hogeschool Ede)

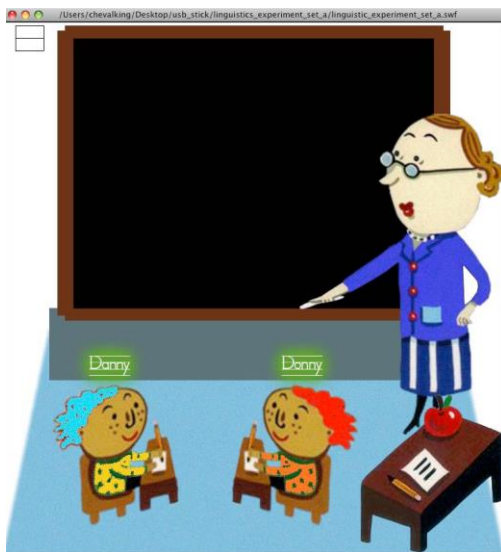
Doel en doelgroep:

Het testen van de receptieve fonologie bij leerlingen in de leeftijd van 4 t/m 12 jaar.

Afname:

Voorbeeldronde:

Een kort introductie-muziekje en de 'spelers' genaamd 'Teacher', 'Danny' en 'Donny' verschijnen, alsook de onderstaande voice-over: *"This is the teacher. This is Danny, and this is Donny."* Hierna tikt 'Teacher' op het bord en spreekt een klank. Daarna vervolgt de voice-over met: *"Danny and Donny are trying to copy their teachers. Who said what the teacher said?"*

De namen boven de poppetjes 'Danny' en 'Donny' lichten vervolgens groen op. Er kan nu een keus gemaakt worden door op de naam 'Danny' of 'Donny' te klikken. De keus wordt (zoals de voice-over ook meldt) gemaakt voor degene die de 'Teacher' het best nazegt. Als voor leerlingen niet helemaal duidelijk is wat de bedoeling is, kan de 'voorbeeldronde' herhaald worden, door op de 'example' knop linksboven te drukken. Als de opdracht duidelijk is, kan er aan de testronde begonnen worden.

LET OP: Begin niet aan de testronde als voor de leerling niet geheel duidelijk is wat de bedoeling is - herhaal de voorbeeldronde zolang als nodig is!

Afname:

De opdracht is wederom te klikken op de naam van degene die de 'Teacher' het best nazegt. Na het maken van een keus volgt altijd een compliment als feedback.

Bijlage 4: Resultaten PPVT Engels en PPVT Nederlands

De Plantage																		
Kolom1	Ee	No	Es	El	Lu	Ky	Da	Ra	Ye	Lo	Ra2	Lu2	Ca	Jo	Am	Fl	Se	Gemiddelde
cito score	a	a	a	a	b	c	c	a	-	-	a	c	b	a	a	-	b	
afbreek item	156	156	168	132	132	132	156	168	132	144	156	132	144	132	144	144	120	144
fouten	31	32	35	14	21	24	48	28	23	28	27	18	22	20	22	31	14	25,76470588
raw score	125	124	133	118	111	108	108	140	109	116	129	114	122	112	122	113	106	118,2352941
Engels																		
afbreek item	60	156	60	132	120	84	24	120	84	60	144	48	72	120	72	72	60	87,52941176
fouten	31	32	18	61	54	37	12	53	40	28	50	23	33	59	32	36	29	36,94117647
rawscore	29	124	42	71	66	47	12	67	44	32	94	25	39	61	40	36	31	50,58823529

De Prinsenakker																									
Kolom1	Lo	Mi	Ma	Da	Da2	Sa	En	Ju	Si	An	El	Me	Sy	Da3	Do	ri	mi2	si2	Me2	Ja	Al	Yo	Ru	Jo	Gemiddelde
cito score	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
afbreek item	156	144	132	144	144	132	168	144	120	168	156	156	156	168	144	144	168	132	132	144	132	168	144	156	148
fouten	33	25	21	18	31	19	35	22	19	36	35	36	30	33	25	27	39	19	18	27	21	36	22	34	27,54166667
raw score	123	119	111	126	113	113	133	122	101	132	121	120	126	135	119	117	129	113	114	117	111	132	122	122	120,4583333
Engels																									
afbreek item	36	84	72	132	132	72	60	120	60	132	132	156	156	72	84	100	84	120	84	132	120	132	60	132	102,6666667
fouten	17	41	38	53	56	21	22	50	26	64	47	70	34	24	39	34	32	44	31	56	33	56	35	49	40,5
rawscore	19	43	34	79	76	51	38	70	34	68	85	86	122	48	45	66	52	76	53	76	78	76	25	83	61,79166667

Bijlage 5: Overzicht blootstelling aan media per week

Naam kinderen van De Plantage	Ee	No	Es	El	Lu	Ky	Da	Ra	Ye	Lo	Ra2	Lu2	Ca	Jo	Am	Fl	Se	totaal
Talen die thuis gesproken worden naast Nederlands *	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1a minuten blootstelling aan tv per dag doordeweeks	0	180	60	60	60	60	45	0	60	45	30	39	105	60	60	120	150	1134
1b minuten blootstelling aan tv in de gehele week inclusief weekend	120	1080	420	540	780	240	240	0	180	360	150	270	720	420	420	840	1170	7950
1d Vanaf welke leeftijd in aanraking met Engelse series		5	7	8	6	9	2		8	6	6,5	6,5	4		8	8	8	
1f minuten Engelse input uit films/series zonder ondertiteling per week	0	0	0	0	0	0	0	0	60	0	1,15	30	5,77	0	0	0	0	96,92
2a Hoeveel minuten per week luister je naar muziek?	0	0	180	210	60	300	0	120	180	80	80	15	2,75	1	2	2	3	1235,75
Totaal aantal minuten input door Engelse muziek *	0	0	165	210	30	150	0	0	90	60	0	900	165	30	60	60	90	2010
3a Hoeveel minuten per week speel je games?	300	300	180	105	120	0	240	120	180	90	30	900	105	1260	30	270	360	4590
Hoeveel minuten daarvan speel je Engelstalige games in de week?	0	210	60	45	0	0	240	0	180	0	30	780	105	1260	30	150	30	3120
4 Hoeveel minuten per week Engels contact via sociale media?	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3,46	0	0	0	0	3,46	6,92
5 hoeveel minuten lees je in het Engels per week?	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	180	185
5c Hoeveel minuten per week bezoek je Engelse websites?	0	5	0	0	1	0	10	10	45	80	0	180	0	0	0	0	0	331
6a Heb je contacten in het Engels met familie/kennissen?	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
6a Hoeveel minuten contact per week?	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3
6b Vakanties met Engelse input	0	0	0	1	0	1	0	0	1	1	2	0	0	1	1	0	3	11
Totale duur van de vakanties in weken	0	0	0	2	0	2	0	0	2,5	1	3	0	0	1	3	0	7	21,5
Engels gehoord?*	0	0	0	1	0	1	0	0	1	1	1	0	0	1	1	0	1	8 Inn
Zelf Engels gesproken?*	0	0	0	2	0	2	0	0	2	2	1	0	0	2	2	0	1	2 Inn

Naam kinderen van De Prinsesakker	Lo	Mi	Ma	Da	Da2	Sa	Ea	Je	Si	Aa	El	Mc	Sy	Da3	Do	ri	mi2
Talen die thuis gesproken worden naast Nederlands *	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
1a minuten blootstelling aan tv per dag doordeweeks	30	150	90	60	30	0	120	60	300	150	150	60	120	15	60	60	120
1b minuten blootstelling aan tv in de gehele week inclusief weekend	300	720	690	540	360	0	900	450	2400	720	600	540	900	90	540	540	960
1d Vanaf welke leeftijd in aanraking met Engelse series	4	8	5	8,5			4	7	8	7	8	9,5	5		1	7	7
1f minuten Engelse input uit films/series zonder ondertiteling per week	120	0	2,88	0	0	0	1,15	60	1,73	0	120	0	90	0	10	30	420
2a Hoeveel minuten per week luister je naar muziek?	210	120	1440	540	120	30	60	90	60	270	120	150	840	60	300	30	660
Totaal aantal minuten input door Engelse muziek *	105	30	24	9	60	30	60	90	60	270	60	180	840	60	300	30	660
3a Hoeveel minuten per week speel je games?	360	180	210	210	420	60	60	240	240	180	120	600	450	840	60	270	0
Hoeveel minuten daarvan speel je Engelstalige games in de week?	360	0	210	210	180	30	40	240	240	180	90	600	450	780	30	270	0
4 Hoeveel minuten per week Engels contact via sociale media?	30	45	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3,73	0	5
5 hoeveel minuten lees je in het Engels per week?	60	0	0	0	0	15	105	0	0	0	0	0	60	0	5,77	0	15
5c Hoeveel minuten per week bezoek je Engelse websites?	0	0	0	60	0	15	20	300	30	0	0	0	300	0	75	0	75
6a Heb je contacten in het Engels met familie/kennissen?	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	1
6a Hoeveel minuten contact per week?*	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	195	0	0,58	5	36,92
6b Vakanties met Engelse input	0	0	2	1	0	3	0	1	0	1	1	0	7	0	1	2	1
totale duur van de vakanties in weken	0	0	5	3	0	8	0	4	0	3	3	0	28	0	1	4	1
Engels gehoord?*	0	0	1	1	0	1	0	1	0	1	1	0	1	0	1	1	1
Zelf Engels gesproken?*	0	0	1	1	0	1	0	1	0	1	2	0	1	0	2	1	1

* 0 = Nederlands 1= Andere taal (Sy spreekt Engels en Filipijns)

* In de bouwcellen is input door radio verwerkt

* 0= geen antwoord, 1= ja en 2= nee

* 0= geen antwoord, 1= ja en 2= nee

Op de volgende pagina ziet u een vervolg van het overzicht.

Vervolg blootstelling aan media Basisschool 'De Prinsenakker'.

si2	Me2	Ja	Al	Yo	Re	Jo	totaal
0	0	0	0	0	0	0	1
90	120	60	90	30	60	30	2055
630	960	330	690	270	540	270	14940
4	3		6,5	7	6	8	
0	0	0	0	2,31	30	0	888,07
75	240	1500	540	60	30	120	7665
37,5	120	750	540	30	30	60	4435,5
420	1800	120	1800	90	270	420	9420
300	900	120	1800	0	270	0	7300
0	0	0	0	0	0	0	83,73
0	0	0	0	2,5	0	0	263,27
0	0	5	210	90	95	300	1575
0	1	1	0	0	0	0	
0	3,75	0,58	0	0	0	0	242,83
1	1	5	0	0	0	0	27
3	2	12	0	0	0	0	77
1	1	1	0	0	0	0	13 Inn.
1	2	2	0	0	0	0	9 Inn.

Bijlage 6: Overzicht verschillende media

Prinsesakker = 1, Plantage= school 2											
Engelse artiesten				Engelse games				Nederlandse Games			
1	2			1	2			1	2		
Radiozenders:											
1758	0	1		Indiana jones	1	0		Bouwspel	1	0	
3 fm	4	3		Baby's verzorgen	1	0		Fifa 13	0	1	
538	3	5		Battlefield Hero's (Engels Chatten)	1	0		Go Vacation	1	0	
Radio2	1	0		Bistro kok	1	0		Hay day subwaysurf	1	0	
Skylradio	0	2		Black cops	1	0		Hondenverzorging	2	0	
Slam fm	0	1		Car wash	1	0		Horse	0	3	
q music	4	0		Combatarms (Engels via headset)	1	0		Legospel	0	1	
Artiesten:				Cooky	1	0		Mario bros	0	1	
Black Eyed Peas	1	0		Draw something	1	0		Meisjes opmaken	1	0	
Britney Spears	2	0		Fifa	1	1		minecraft	2	0	
Byellow Claw	1	0		Go vacation	1	0		Moviestarplanet	1	0	
Chris brown	2	0		GTA	1	1		Nammo	1	0	
Cinema	1	0		Harry Potter	0	1		Rollar coaster	1	0	
Coldplay	1	0		Hello Kitty	1	0		Rollar coaster	1	0	
Halo's	1	0		Honden verzorgen	1	0		Speeliland	0	2	
Imfoo	1	0		Howrse.com	0	1		Spel.nl	0	1	
Jeremy Green	1	0		Jetpackjoyride	1	0		spelen.nl	1	0	
Katy Perry	3	1		Just dance	2	1		Wii party	0	2	
Lady gaga	1	1		Kick the boss	1	0		Wii sports	0	1	
Martin brand	0	1		Little pat shop	0	1		Woorden raden	1	0	
Nicki Minage	1	0		Mario bros	1	0		totaal aantal genoemde games	14	12	
One Direction	2	1		Mario Kart	1	2					
Pey	1	0		Mario olympische spelen	1	0		Engelse boeken / tijdschriften			
Queen	1	0		Mario Party	0	3		Harry potter	2	0	
Reptile	1	0		Minecraft	7	0		Kinderleesboeken	2	1	
Rihanna	3	0		Mount and blade warband	1	0		Tijdschriften: Meidenmagazines, Panny	5	1	
Robbie Williams	1	0		My horse	1	1		totaal aantal genoemde boeken / tijdschriften	9	2	
Sandra van Nieuwland	1	0		Nammo	1	0					
Saylor Swift	1	0		Need for speed hot persuit	1	0		Genoemde Engelse series / films			
Shakira	0	1		Ninja chicken	1	0		Carfield	1	0	
Skrillex	1	0		Playtowerfancygames.com	0	1		Crime Scene investigation	1	0	
Will I Am	3	0		Pokémon	0	1		CSI	1	0	
Year of the summer	1	0		Race en vliegspellen	0	1		De Boefjes	1	0	
totaal aantal zenders en artiesten	32	17		Saints row the third	1	0		Discovery chanel	0	1	
Genoemde Engelse websites				Spel.nl	1	0		Doctor who	1	0	
2bidivers.com	1	0		Sport island	0	1		Films, Finding nemo, actiefilms etc.	1	0	
ebay.com	1	0		Super Smash Bros	0	1		Harry Potter	1	0	
girlsgames.com	1	0		Supermario Bros 3d	1	0		One direction	1	0	
harrypotter.com	1	0		Surf spel	0	1		Step up en andere dansfilms	0	1	
newtrackmania	0	1		Temple run	1	0		Tom and Jerry	1	0	
onedirection.com	1	0		Tennistafel	0	1		totaal aantal genoemde films/series	9	2	
youtube.com	8	6		The sims	1	0					
totaal genoemde websites	13	7		Wii sport	1	1					
				totaal aantal genoemde games	39	20					

Op de volgende pagina ziet u een vervolg van het overzicht.

Series/films	1	2
Animal planet	4	2
Avatar	1	0
Baby stay out	0	1
Beethoven	0	1
Big bang theory	1	0
Big time rush	1	0
Comedy central	1	0
De boefjes	1	0
Degrassi	1	0
Discovery chanel	6	5
Dora	1	0
Family guy	1	0
Floris	1	0
Freek in het wild	1	0
Good luck charlie	1	0
Hannah Montanna	3	0
Home alone	0	2
How it's made	1	0
Huis anubis	1	0
I carly	1	7
Ice age	1	0
Jackie Chan	0	1
James Bond	0	1
Karate kid	1	0
Kicking it	1	0
Kleine huis op de prairie	0	1
Knight rider	0	1
Live	1	0

National geografic	1	1
pair of kings	1	0
Politie op je hielen	2	1
Riviermonsters	0	1
Shrek	1	0
Sound of music	0	1
South park	0	1
Sponge Bob	1	0
Step up	1	0
The A team	0	3
TLC series	0	1
Twilight	1	0
Valentines day	1	0
Victorious	1	1
Weverly place	2	0
Wizards	1	0
Zack and Cody	1	0
Zeke and luther	1	0
totaal aantal genoemde series	48	33

Vakantie	bestemmingen
Amerika	Hongarije
Australië	Italië
Canada	Marokko
China	Sint Maarten
Corsica	Spanje
Frankrijk	Turkije
Grancanaria	Zwitserland
Griekenland	

Vervolg overzicht verschillende media